

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Poznań, dnia 23 maja 2017 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XVIII Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący:SSO Magdalena Ławrynowicz

Protokolant:Starszy sekretarz sądowy Karolina Jezewska

po rozpoznaniu w dniu 9 maja 2017 r. w Poznaniu na rozprawie

sprawy z powództwa

Parafii Rzymskokatolickiej p.w. Świętego I. w M.

przeciwko

- 1) **Agencji Nieruchomości Rolnych, Oddział Terenowy w P.,**
- 2) **Skarbowi Państwa - Dyrektorowi Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w P., Staroście (...)** i **Wojewodzie (...)** - zastępowanemu przez **Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej**
- 3) **Gminie K.**

o ukształtowanie prawa bądź zapłatę

orzeka:

1. zasądza od pozwanego Skarbu Państwa – Wojewody (...) na rzecz powódki 2.333.360 zł (dwa miliony trzysta trzydzieści trzy tysiące i trzysta sześćdziesiąt złotych) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 24 maja 2017 r. do dnia zapłaty;
2. oddala powództwo w pozostałym zakresie;
3. koszty procesu poniesione przez powódkę i pozwanego Skarb Państwa stosunkowo rozdziela obciążając nimi powódkę w 42%, a pozwanego w 58% i z tego tytułu:
  - a) zasądza od pozwanego Skarbu Państwa – Wojewody (...) na rzecz powódki kwotę 18.453,86 zł,
  - b) zasądza od powódki na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 3.024 zł,
  - c) nakazuje ściągnąć od powódki na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu z zasądzzonego roszczenia kwotę 27.000 zł tytułem opłaty sądowej od pozwu, od której powódka była zwolniona,
  - d) nakazuje ściągnąć od powódki na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu z zasądzzonego roszczenia kwotę 12.059,17 zł tytułem niepokrytych wydatków związanych z opiniami biegłych,
  - e) nakazuje ściągnąć od pozwanego Skarbu Państwa – Wojewody (...) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu kwotę 16.653,14 zł tytułem niepokrytych wydatków związanych z opiniami biegłych;

4. odstępuje od obciążania powódki kosztami procesu poniesionymi przez pozwaną Agencję Nieruchomości Rolnych, Oddział Terenowy w P. i pozwaną Gminę K..

/-/ SSO Magdalena Ławrynowicz

Sygnatura akt *XVIII C 526/15*

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 19 lipca 2011 r., skierowanym przeciwko Agencji Nieruchomości Rolnych, Oddział Terenowy w P., Gminie K. i Skarbowi Państwa – Dyrektorowi Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w P. i Staroście (...), powódka – Parafia Rzymskokatolicka p. w. Świętego I. w M. domagała się:

1) przyznania od pozwanej Agencji Nieruchomości Rolnych - Oddział Terenowy w P. na jej rzecz odpowiednich nieruchomości zamiennych, w zamian za nieruchomości przejęte przez Skarb Państwa, zapisane w księdze wieczystej nr (...) (dawniej M., tom 2, wykaz 68) Sądu Rejonowego w Kępnie, stanowiące obecnie działki ewidencyjne opisane w załączonym wyciągu z wykazu zmian danych ewidencyjnych – synchronizacyjnym o powierzchni 34,7687 ha (stan nowy) i w tym celu zobowiązanie pozwanej Agencji Nieruchomości Rolnych – Oddział Terenowy w P. do wskazania odpowiednich nieruchomości zamiennych,

ewentualnie

2) przyznania od pozwanego - Skarbu Państwa – Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w P. lub Starosty (...) na jej rzecz odpowiednich nieruchomości zamiennych w zamian za przejęte nieruchomości, opisane w pkt 1, a nadto zobowiązanie w tym celu pozwanego Skarbu Państwa – Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w P. oraz Starosty (...) do wskazania odpowiednich nieruchomości zamiennych,

ewentualnie

3) przyznanie powódce od pozwanego Skarbu Państwa – Starosty (...) kwoty 4.000.000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty tytułem odszkodowania za nieruchomości opisane w pkt 1 pozwu.

Ponadto powódka wniosła o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa – Starosty (...) na rzecz powódki kosztów postępowania wraz z kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz o zwolnienie powódki od kosztów sądowych w całości.

Powódka podała, że była właścicielem nieruchomości zapisanej w księdze wieczystej nr (...) (dawniej M., tom 2, wykaz 68) Sądu Rejonowego w Kępnie o obszarze 40,6347 ha. Na podstawie protokołu w sprawie przejęcia na rzecz Państwa nieruchomości ziemskiej w M. z dnia 15 października 1953 r. przejęto na rzecz Skarbu Państwa część w/w nieruchomości o powierzchni 35,0537 ha na podstawie ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego. Przejęte nieruchomości po założeniu ewidencji gruntów i przekształceniach geodezyjnych zostały podzielone na działki stanowiące w części własność Gminy K., a w części osób fizycznych o powierzchni łącznie 34,7687 ha (stan nowy). Pismem z dnia 29 listopada 1991 r. powódka wystąpiła do Komisji Majątkowej w W. z wnioskiem o wszczęcie postępowania regulacyjnego dotyczącego opisanych wyżej nieruchomości skutkiem czego Komisja Majątkowa prowadziła postępowanie regulacyjne. W toku postępowania Komisja Majątkowa nie uzgodniła orzeczenia ani też nie została zawarta ugoda. Zawiadomieniem z dnia 7 lutego 2011r. Komisja Majątkowa poinformowała powódkę o nierozpatrzeniu wniosku.

Jako podstawę drogi sądowej powódka wskazała art. 4 ust. 2 w zw. z art. 4 ust. 1 ustawy o zmianie ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2011r. nr 18 poz. 89). Z ostrożności procesowej jako podstawę drogi sądowej wskazała również art. 61 ust. 1 pkt 2, 6 oraz 7 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1989r. nr 29 poz. 154 ze zm.). Natomiast jako podstawę prawną

żądania pozwu art. 63 ust. 1 pkt. 1 – 3 w zw. z art. 61 ust. 1 pkt 2, 6 oraz 7 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej. /k. 1 – 6/

Postanowieniem z dnia 23 sierpnia 2012 r. powódka została częściowo zwolniona od kosztów sądowych tj. w zakresie opłaty sądowej od pozwu ponad kwotę 15.000 zł /k. 154-157/.

W odpowiedzi na pozew Agencja Nieruchomości Rolnych, Oddział Terenowy w P. wniosła o oddalenie wobec niej powództwa w całości oraz o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Pozwana zarzuciła brak legitymacji biernej ANR, która powinna w sprawie występować jedynie jako statio fisci Skarbu Państwa. Zarzuciła także, że powódka nie posiada legitymacji czynnej, albowiem nie wykazała, że sporne nieruchomości stanowiły własność jej bądź jej poprzednika prawnego ani nie wykazała tożsamości podmiotowej ani następstwa prawnego powódki w odniesieniu do Katolickiego P. w M.. ANR stanęła na stanowisku, że powódka nie wykazała, iż dochodzone pozwem roszczenia nie wygasły tj., że skutecznie zgłosiła je w postępowaniu regulacyjnym przed Komisją Majątkową w W. przed upływem terminu materialnoprawnego, czyli najpóźniej do 31 grudnia 1992 r. oraz, że powództwo zostało wniesione w terminie 6 miesięcy od otrzymania od Komisji Majątkowej pisemnego zawiadomienia o niezgodzeniu przed 1 lutego 2011 r. orzeczenia - zgodnie z art. 4 ust. 1 w zw. z art. 5 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego. Skutkiem niedochowania tego terminu, zdaniem pozwanego, jest również wygaśnięcie roszczeń Parafii. Ponadto pozwana zarzuciła, że powódka nie wykazała, że roszczenia zgłoszone w postępowaniu są tożsame z roszczeniami zgłoszonymi w postępowaniu regulacyjnym przed Komisją Majątkową. Pozwana podniosła także zarzut niedopuszczalności drogi sądowej w niniejszej sprawie z tego względu, że rozstrzygnięcie o tym czy nieruchomość ziemską posiada charakter nieruchomości związku wyznaniowego czy też gospodarstwa rolnego proboszcza należy do kompetencji wojewodów, a orzeczenie takie stanowi prejudykat w sporze sądowym o dokonanie regulacji. Wyraziła ponadto pogląd, że przejęcie na podstawie ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o dobrach martwej ręki było zgodne z prawem skoro powódka nie wykazała, że nieruchomości objęte przedmiotem sporu były gospodarstwami rolnymi proboszcza lub beneficjum proboszczowskim, a nie nieruchomościami związku wyznaniowego. Zdaniem pozwanej ANR, przedmiotowe działki stanowiły nieruchomości ziemskie związku wyznaniowego skoro w protokole przejścia z 1953 r. wpisano, że właścicielem przejętych nieruchomości było Probostwo Katolickie w M.. /k. 177-180/

W odpowiedzi na pozew pozwany Skarb Państwa - Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w P. i Starosta (...), zastępowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa (obecnie Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej), wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powódki na rzecz Skarbu Państwa kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa w podwójnej wysokości.

Pozwany zakwestionował roszczenie powódki co do zasady jak i wysokości zarzucając w pierwszej kolejności brak podstaw do reprezentowania Skarbu Państwa przez Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w P. i wskazując na konieczność ustalenia jako statio fisci obok Starosty (...) Wojewody (...). Uzasadniając wniosek o oddalenie powództwa Skarb Państwa wskazał, że ustawodawca przeznaczył do postępowania regulacyjnego wyłącznie „nieruchomości ziemskie”, z których nie wydzielono, wbrew obowiązкови, gospodarstwa rolnych proboszczów, czyli takie, które w dacie wejścia w życie o dobrach martwej ręki (23 marca 1950 r.) znajdowały się w posiadaniu proboszczów, z których powinny zostać wydzielone gospodarstwa rolne proboszczów, a z których takie gospodarstwa nie zostały wydzielone. Skarb Państwa wskazał, że strona powodowa powinna wykazać, że zakres przedmiotowy roszczenia skutecznie zgłoszonego w postępowaniu regulacyjnym oraz roszczenia dochodzonego w postępowaniu sądowym jest tożsamy, albowiem Kościelnej osobie prawnej, która inicjowała postępowanie regulacyjne przysługiwało prawo wyboru konkretnego roszczenia lub roszczeń tj. o przywrócenie własności nieruchomości, przyznanie nieruchomości zamiennych lub o odszkodowanie. W ocenie pozwanego żadne inne roszczenia oprócz zgłoszonych we wniosku o wszczęcie postępowania regulacyjnego z dnia 29 listopada 1991 r. nie mogą być obecnie dochodzone, w szczególności roszczenie o odszkodowanie. Roszczenia nie zgłoszone w postępowaniu przed Komisją Majątkową

zdaniem pozwanego wygasły. Pozwany zakwestionował również legitymację czynną Parafii z tych samych powodów co pozwana ANR.

Dodatkowo pozwany Skarb Państwa wskazał na konieczność odróżnienia nieruchomości ziemskiej w rozumieniu ustawy o dobrach martwej ręki od nieruchomości kościelnej, o której mowa w ustawie o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego. Zdaniem pozwanego powódka nie przedstawiła dowodów, że sporne nieruchomości stanowiły gospodarstwo rolne proboszcza, które Państwo poręczyło i które nie podlegało przejęciu. Powódka twierdząc, że sporna nieruchomość nie powinna zostać przejęta przez Państwo bowiem stanowiła gospodarstwo rolne proboszcza, a tylko takie nieruchomości zostały objęte postępowaniem regulacyjnym, powinna przedłożyć stosowną decyzję administracyjną stwierdzającą tę okoliczność. Kwestia oceny czy nieruchomość ziemska związku wyznaniowego stanowiła gospodarstwo rolne proboszcza wyłączona jest z kogencji sądu powszechnego i nie może być przedmiotem oceny w niniejszym postępowaniu. W tym zakresie zatem istnieje tzw. niedopuszczalność drogi sądowej we fragmencie sprawy.

Pozwany Skarb Państwa zakwestionował stanowisko powódki, że warunkiem przyznania nieruchomości zamiennej jest zgoda kościelnej osoby prawnej, której przysługiwało prawo własności. /k. 186-215/

W odpowiedzi na pozew Gmina K. wniosła o oddalenie powództwa stosunku do niej i zasądzenie od powódki kosztów postępowania według norm przepisanych zarzucając brak czynnej legitymacji procesowej wobec niewykazania przez powódkę aby była następcą prawnym w zakresie objętych pozwem nieruchomości. Pozwana podkreśliła, że w okresie międzywojennym parafiom nie przysługiwała osobowość prawna co powoduje brak możliwości legitymowania się prawem własności w stosunku do dóbr kościelnych. W niniejszej sprawie dochodzone roszczenia powinny przysługiwać diecezji jako jednostce terytorialnej posiadającej osobowość prawną. Powódka, zdaniem pozwanej, nie wykazała, że dochodzone roszczenia nie wygasły tj. czy zostały zgłoszone w odpowiednim czasie i zakresie do Komisji Majątkowej w postępowaniu regulacyjnym. Nie wykazała również aby dochodzone roszczenia były tożsame z roszczeniem dochodzonym w postępowaniu przed Komisją Majątkową. Z załączonych do pozwu dokumentów, zdaniem Gminy, nie wynika aby nieruchomości, których zwrotu się domaga nie podlegały przejęciu jako kościelne nieruchomości ziemskie, stanowiące gospodarstwa rolne proboszczów, które Państwo poręczyło pełniącym tę funkcję duchownym jako podstawę zaopatrzenia na podstawie ustawy o dobrach martwej ręki. Z protokołu przejęcia na rzecz Państwa nieruchomości ziemskiej w M. wynika, że przejęto nieruchomości ziemskie należące do Probostwa Katolickiego w M., a nie gospodarstwo rolne proboszcza, co nasuwa wniosek, że przejęto nieruchomości związku wyznaniowego. Skoro zaś przejęcie nieruchomości nastąpiło zgodnie z obowiązującym prawem, to powódka nie może skutecznie dochodzić zwrotu przejętych nieruchomości. W ocenie pozwanej Gminy K., w pozwie w stosunku do Gminy nie sprecyzowanego żadnego konkretnego roszczenia w odniesieniu do konkretnych nieruchomości./k. 294-296/

Na rozprawie w dniu 10 maja 2013 r. Sąd postanowił wezwać do udziału w sprawie statio fisci Skarbu Państwa Wojewodę (...). /k. 359-361/

W piśmie procesowym z dnia 24 marca 2015 r. powódka podniosła, że przywrócenie własności nieruchomości stanowiących obecnie własność Gminy K. napotyka na trudne do przewyciężenia przeszkody w rozumieniu art. 63 ust. 1 pkt 2 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej i dokonanie regulacji w niniejszej sprawie powinno nastąpić w oparciu o art. 63 ust. 1 pkt 2 lub 3 w/w ustawy. /k. 476-477/

W piśmie z dnia 20 kwietnia 2015 r. pozwana Gmina K. przyznała, że nie istnieje możliwość przewrócenia na rzecz powódki własności działek obecnie stanowiących własność Gminy ze względu na ich aktualny sposób wykorzystania. /k. 488-490/

Na rozprawie w dniu 9 czerwca 2015 r. pełnomocnik pozwanej ANR oświadczył, że nie kwestionuje wskazywanych przez Gminę okoliczności faktycznych przywoływanych w kontekście art. 63 ust. 1 pkt 2 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego, a ocenę, czy okoliczności te są przeszkodą do ewentualnego przywrócenia własności działek stanowiących własność Gminy K. pozostawia Sądowi. /k. 570-572/

Skarb Państwa, zobowiązany na rozprawie w dniu 9 czerwca 2015 r. do wypowiedzenia się co do możliwości przywrócenia na rzecz powódki prawa własności działki oznaczonej aktualnie numerem 35/22, stanowiącej własność Skarbu Państwa - pod rygorem uznania, że co do tej działki zachodzą trudne do przewyżnienia przeszkody w rozumieniu art. 63 ust. 1 pkt 2 ustawy o stosunku państwa do kościoła katolickiego oraz oświadczenia czy kwestionuje wskazywane przez Gminę okoliczności faktyczne przywoływane w kontekście art. 63 ust. 1 pkt 2 ustawy o stosunku państwa do kościoła katolickiego - pod rygorem uznania, że co do działek stanowiących własność Gminy K. zachodzą przesłanki wskazane w art. 63 ust. 1 pkt 2 ustawy o stosunku państwa do kościoła katolickiego – w piśmie procesowym z dnia 25 czerwca 2015 r. oświadczył, że w jego ocenie brak jest możliwości przywrócenia na rzecz powódki prawa własności działki oznaczonej aktualnie numerem 35/22 oraz, że nie kwestionuje wskazanych przez Gminę K. okoliczności faktycznych w kontekście art. 63 ust. 1 pkt 2 ustawy o stosunku państwa do kościoła katolickiego. /k. 386-387/

Zarządzeniem z dnia 5 stycznia 2017 r. wezwano pełnomocnika powódki, pełnomocnika pozwanej ANR i Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej do wskazania nieruchomości zamiennych, które mogłyby ewentualnie być przyznane powódce w zamian za przejęte grunty – pod rygorem uznania, że ANR i Skarb Państwa takimi nieruchomościami nie dysponują. Strony nie złożyły żadnych oświadczeń w tym zakresie. /k. 804, 809-811/

Na rozprawie w dniu 9 maja 2017 r. pełnomocnik powódki podtrzymując stanowisko w sprawie wniósł o dokonanie regulacji tak jak w pozwie, a w przypadku odszkodowania zasądzenie kwoty ustalonej przez biegłego. Ponadto pełnomocnik zajął stanowisko, że w razie dokonania regulacji co do całego przedmiotu żądania, niezależnie od ostatecznego sposobu regulacji, powódka wygrywa sprawę w całości, co również powinno mieć przełożenie na rozstrzygnięcie o kosztach procesu. /k. 841-842/

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

Powodowa Parafia p.w. św. I. w M. została erygowana w XIV wieku. Kościół katolicki w M. był wskazywany nieprzerwanie w rocznikach Archidiecezji (...) od 1828 r. (w Dekanacie (...)). Parafia posiada osobowość prawną w myśl art. 7 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej. Proboszczem Parafii jest od dnia 15 września 1989 r. ksiądz R. W. (1). B. K. – Ordynariusz w oświadczeniu z dnia 30 czerwca 2011 r. wyraził zezwolenie na wytoczenie procesu w niniejszej sprawie.

Dowód: zaświadczenie Kurii Diecezjalnej w K. z dnia 22 czerwca 2011 r. /k. 9/, Officii Divini i Roczniki Archidiecezji (...) /k. 253- 273/, zaświadczenie Wojewody (...) z dnia 30 maja 2012 r. /k. 164/, dekret nominacyjny Arcybiskupa Metropolity (...) z dnia 26 sierpnia 1989 r. /k. 165/, zezwolenie Ordynariusza z dnia 30 czerwca 2011 r. /k. 166/.

Jako właściciel nieruchomości o powierzchni 40,7740 ha, stanowiącej grunt parafialny, zapisanej w księdze wieczystej M., (...), co najmniej od dnia 19 listopada 1903 r. była wpisana Parafia Katolicka w M. (Die Katholische Parreii zu M.). W dniu 18 czerwca 1907 r. z KW M., (...) odłączono parcelę nr 441/110 w wyniku czego powierzchnia nieruchomości zmniejszyła się do 40,6347 ha. Księga hipoteczna została zamknięta w dniu 16 lipca 1964 r. w wyniku odłączenia całości nieruchomości do księgi wieczystej numer (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Kępnie. W KW nr 2021 jako właściciela nieruchomości o obszarze 40,6347 ha wpisano Katolickie Probostwo w M.. W dniu 16 lipca 1964 r. została odłączona część nieruchomości o obszarze 35,0537 ha i przeniesiona do KW nr (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Kępnie.

Dowód: zaświadczenia Sądu Rejonowego w Kępnie z dnia 11 lipca 2011 r. /k. 11 i 12/, kopia z KW M., (...) / k. 14-15 w aktach Komisji Majątkowej (...)/, odpis skrócony z KW (...) w aktach Komisji Majątkowej (...)/.

Protokołem przejęcia z dnia 14 kwietnia 1950 r., na podstawie ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego, przejęto na rzecz Państwa nieruchomość ziemską Gminnej Ziemi Katolickiej w M. zapisaną w KW M., tom II, karta 59 w postaci organistówki, o ogólnym obszarze 1,53,95 ha.

Dowód: protokół przejęcia z dnia 14 kwietnia 1950 r. /k. 13 w aktach Komisji Majątkowej (...)/.

Protokołem przejęcia z dnia 15 października 1953 r., na podstawie ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego, przejęto na rzecz Państwa „nieruchomość ziemską w M., gmina K. – Północ, pow. K.”, należąca do P. Katolickiego w M.. Wskazano, że nieruchomość ziemską składa się z ziemi i łąki, zapisanych w Sądzie Powiatowym w K. pod: Księga Wieczysta tom II, karta 68. Zaznaczono, że z ogólnego obszaru 40.63.47 ha pozostaje dla proboszcza 3.44.90 ha, a na Państwo przejęto 37.18.57 ha.

Dowód: protokół przejęcia z dnia 15 października 1953 r. /k. 13 i k. 17-18 w aktach Komisji Majątkowej (...)/.

Ostatecznie na rzecz Państwa przejęto 36,5932 ha, a nie 37,1857 ha jak określono protokołem z dnia 15 października 1953 r. Przejęcie dotyczyło przy tym KW nr 2021 (M., (...)), ale również KW (...) (M., (...)). Na rzecz Państwa nie została nigdy przejęta działka aktualnie oznaczona geodezyjnie numerem (...), z dawnych parcel 97, 420/98 i 99, zapisanych w KW (...) (poprzednio KW M., tom II wykaz 69), o powierzchni 1,5400 ha.

Dowód: opinia biegłego sądowego z dziedziny geodezji B. S. z dnia 3 marca 2014 r. k/ k. 382-391/ wraz z ustnymi wyjaśnieniami biegłego na rozprawie w dniu 20 lutego 2015 r. /e-protokół z dnia 20 lutego 2015 r. 00:07:01 – 00:35:16 i k. 458-459/.

W zaświadczeniu z dnia 6 stycznia 1964 r. Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w K. stwierdziło, że nieruchomość ziemską położoną w powiecie K. o oznaczeniu hipotecznym KW nr (...), o obszarze 36,59,32 ha, której zapisanym właścicielem jest Katolickie Probostwo i Katolicka Organistówka przeznaczona jest na cele reformy rolnej w myśl przepisów art. 1 i 2 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o dobrach martwej ręki.

Dowód: zaświadczenie PRN w K. z dnia 6 stycznia 1964 r. /k. 30 w aktach Komisji Majątkowej (...)/.

Wnioskiem z dnia 29 listopada 1991 r., Parafia R. – Katolicka p. w. Św. I. w M. zwróciła się do Komisji Majątkowej o wszczęcie postępowania regulacyjnego na podstawie art. 61 ust. 1 pkt 2 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Rzymsko - Katolickiego w Rzeczpospolitej Polskiej wnosząc o:

- 1) przywrócenie własności nieruchomości położonej we wsi M., woj. (...) o obszarze 15,75,81 ha;
- 2) przyznanie gruntów zamiennych lub odszkodowania za działki przekazane rolnikom indywidualnym o łącznej powierzchni 19,29,56 ha,

We wniosku wyjaśniono, że nieruchomość była częścią nieruchomości o łącznym obszarze 40,63,47 ha stanowiącej własność Parafii Rzymsko – Katolickiej p.w. Św. I. w M., została przejęta w dniu 15 października 1953 r. na podstawie ustawy o dobrach martwej ręki z dnia 20 marca 1950 r., a przed upaństwowieniem była użytkowana przez administratora Parafii, dla którego stanowiła źródło utrzymania. Wskazano również, że jakkolwiek nieruchomość była zapisana jako własność Parafii, to jednak z przeznaczenia była dobrem beneficjalnym.

Wniosek formalnie został złożony do Komisji Majątkowej przy piśmie Wikariusza Generalnego (...) w P. z dnia 20 grudnia 1991 r. i został zarejestrowany w Komisji w dniu 31 grudnia 1991 r. pod sygnaturą (...).

Do wniosku dołączono wykaz nabywców gruntów kościelnych z KW nr 2021, mapy, wyciąg z wykazu zmian geodezyjnych z KW nr 2021, opis i mapę nieruchomości z KW (...), odpis skrócony z KW nr 2021 (dawnej M., (...)), w którym jako właściciel wpisane było Katolickie Probostwo w M. oraz wyciąg z matrykuły podatku gruntowego.

Zarządzeniem z dnia 1 lutego 1994 r. Komisja Majątkowa zawiadomiła powodową Parafię o wszczęciu postępowania regulacyjnego w sprawie przywrócenia własności nieruchomości o powierzchni 35.01.37 ha.

Dowód: wniosek z dnia 29 listopada 1991 r. /k. 18 i k. 17-18 w aktach Komisji Majątkowej (...)/, wykaz nabywców gruntów kościelnych z KW nr 2021 /k. 11-12 w aktach Komisji Majątkowej (...)/, mapy /k. 9-10 i 6 w aktach Komisji Majątkowej (...)/, wyciąg z wykazu zmian geodezyjnych /k. 8 w aktach Komisji Majątkowej (...)/, opis i mapa nieruchomości z KW (...) /k. 7 w aktach Komisji Majątkowej (...)/, odpis skrócony z KW (...) w aktach Komisji Majątkowej (...)/, wyciąg z matrykuły podatku gruntowego /k. 4 w aktach Komisji Majątkowej (...)/, pismo Wikariusza Generalnego z dnia 20 grudnia 1991 r. /k. 19 w aktach Komisji Majątkowej (...)/, zarządzenie Komisji Majątkowej z dnia 1 lutego 1994 r. /k. 24-27 w aktach Komisji Majątkowej (...)/.

Pismem z dnia 7 marca 1994 r. Burmistrz Miasta i Gminy K. wskazał, że na części przejętych na rzecz Skarbu Państwa nieruchomości znajduje się m.in. Miejski Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji i na gruntach tych dokonano znacznych inwestycji.

Dowód: pismo Burmistrza MiG K. z dnia 7 marca 1994 r. /k. 32-33 w aktach Komisji Majątkowej (...)/.

W toku postępowania Komisja Majątkowa nie uzgodniła orzeczenia ani też nie została zawarta żadna ugoda. Zawiadomieniem z dnia 7 lutego 2011 r. Komisja Majątkowa poinformowała powódkę o nierozpatrzeniu wniosku.

Dowód: zawiadomienie z dnia 7 lutego 2011 r. /k. 19 w aktach Komisji Majątkowej (...)/.

Przekształcenia własnościowe i geodezyjne działek oraz zmiany numeracji parcel na działki gruntów z dawnej księgi wieczystej M., (...) (następnie KW nr 2021), obejmującej parcele 116b, 155, 156, 102, 418/103, 152a i 154, stanowiących przed przejściem własność powódki, spowodowały, że:

1. dawna parcela nr 116b, o powierzchni 1,5930 ha, to aktualnie działki o nr (...), pow. 0,7600 ha i 157/6, pow. 0,7800 ha, stanowiące własność M. i E. K.,
2. dawne parcele o nr 155, o pow. 13,4649 ha i nr 156, o pow. 0,9060 ha, to aktualnie działki:
  - a) **część działki (...)**, o pow. 0,1600 ha z ogólnej pow. 0,1900 ha, stanowiąca własność **Gminy K.**,
  - b) 23/1, o pow. 0,6200 ha, stanowiąca własność R. G.,
  - c) 23/2, o pow. 0,6300 ha, stanowiąca własność R. G.
  - d) 23/3, o pow. 0,6300 ha, stanowiąca własność A. i L. J.,
  - e) 23/4, o pow. 0,5900 ha, stanowiąca własność S. i J. K.,
  - f) 23/5, o pow. 0,5200 ha, stanowiąca własność J. T.,
  - g) 885, o pow. 0,0738 ha, stanowiąca własność E. i R. W. (2),
  - h) 888, o pow. 0,0740 ha, stanowiąca własność K. i M. M. (1),
  - i) **906**, o pow. 0,0197 ha, stanowiąca własność **Gminy K.**,
  - j) 939, o pow. 0,0735 ha, stanowiąca własność L. i A. K. (1),
  - k) 940, o pow. 0,0732 ha, stanowiąca własność B. K.,
  - l) **941**, o pow. 0,0267 ha, stanowiąca własność **Gminy K.**,
  - m) 950, o pow. 0,0991 ha, stanowiąca własność A. i K. F.,
  - n) 951, o pow. 0,0907 ha, stanowiąca własność B. i M. R. (1),

- o) 952, o pow. 0,0906 ha, stanowiąca własność B. i M. R. (2),
- p) 953, o pow. 0,0924 ha, stanowiąca własność M. i B. W. (1),
- q) **954**, o pow. 0,0247 ha, stanowiąca własność **Gminy K.**,
- r) 955, o pow. 0,0825 ha, stanowiąca własność J. i M. Ż.,
- s) 956, o pow. 0,0843 ha, stanowiąca własność J. R.,
- t) **957**, o pow. 0,0167 ha, stanowiąca własność **Gminy K.**,
- u) 962, o pow. 0,1101 ha, stanowiąca własność J. R.,
- v) **963**, o pow. 0,0004 ha, stanowiąca własność **Gminy K.**,
- w) 884, o pow. 0,0924 ha, stanowiąca własność L. i A. K. (1),
- x) 887, o pow. 0,0936 ha, stanowiąca własność M. i Z. K.,
- y) **905**, o pow. 0,0247 ha, stanowiąca własność **Gminy K.**,
- z) 912, o pow. 0,2375 ha, stanowiąca własność J. i A. S.,
- aa) **913**, o pow. 0,0337 ha, stanowiąca własność **Gminy K.**,
- bb) 914, o pow. 0,0920 ha, stanowiąca własność M. i T. T. (1),
- cc) 915, o pow. 0,0923 ha, stanowiąca własność A. i H. R.,
- dd) **942**, o pow. 0,0210 ha, stanowiąca własność **Gminy K.**,
- ee) 943, o pow. 0,1037 ha, stanowiąca własność M. i Z. K.,
- ff) 944, o pow. 0,1026 ha, stanowiąca własność M. i Z. K.,
- gg) 945, o pow. 0,0868 ha, stanowiąca własność M. i Z. K.,
- hh) 946, o pow. 0,0836 ha, stanowiąca własność E. i J. A.,
- ii) 947, o pow. 0,0840 ha, stanowiąca własność R. i R. K. (1),
- jj) 948, o pow. 0,0859 ha, stanowiąca własność M., J. i Z. P. (1),
- kk) **949**, o pow. 0,1537 ha, stanowiąca własność **Gminy K.**,
- ll) 883, o pow. 0,0918 ha, stanowiąca własność J. i R. K. (2),
- mm) 886, o pow. 0,0925 ha, stanowiąca własność J. N.,
- nn) **904**, o pow. 0,0245 ha, stanowiąca własność **Gminy K.**,
- oo) 916, o pow. 0,0338 ha, stanowiąca własność B. i B. H.,
- pp) 921, o pow. 0,0919 ha, stanowiąca własność E. F.,
- qq) 922, o pow. 0,0921 ha, stanowiąca własność J. i S. K. (1),

rr) 923, o pow. 0,2709 ha, stanowiąca własność D. D. (1),
ss) **924**, o pow. 0,0219 ha, stanowiąca własność **Gminy K.**,
tt) 925, o pow. 0,1045 ha, stanowiąca własność D. D. (1),
uu) 926, o pow. 0,1041 ha, stanowiąca własność K. i K. S. (1),
vv) **927**, o pow. 0,0310 ha, stanowiąca własność **Gminy K.**,
ww) 928, o pow. 0,1229 ha, stanowiąca własność D. D. (1),
xx) 929, o pow. 0,1155 ha, stanowiąca własność J. i P. S.,
yy) 930, o pow. 0,1153 ha, stanowiąca własność A. i P. L.,
zz) 931, o pow. 0,1115 ha, stanowiąca własność A. i P. L.,
aaa) 23/46, o pow. 0,0036 ha, stanowiąca własność (...) SA, Oddział K.,
bbb) 23/47, o pow. 0,2223 ha, stanowiąca własność T. i J. H.,
ccc) **23/27**, o pow. 0,0726 ha, stanowiąca własność **Gminy K.**,
ddd) (...) (w KW nadal stary nr 23/37), o pow. 0,0956 ha, stanowiąca własność K. S. (2),
eee) 23/38, o pow. 0,1000 ha, stanowiąca własność D. i Z. P. (2),
fff) 23/39, o pow. 0,0800 ha, stanowiąca własność S. J.,
ggg) 23/40, o pow. 0,0800 ha, stanowiąca własność M. i J. S.,
hhh) 23/41, o pow. 0,1000 ha, stanowiąca własność I. i J. C.,
(...) **23/42**, o pow. 0,0018 ha, stanowiąca własność **Gminy K.**,
jjj) **23/43**, o pow. 0,0018 ha, stanowiąca własność **Gminy K.**,
kkk) 23/45, o pow. 0,0954 ha, stanowiąca własność I. i R. R. (2),
lll) 23/44, o pow. 0,5436 ha, stanowiąca własność J. i T. H.,
mmm) 873, o pow. 0,0751 ha, stanowiąca własność R. i H. Z.,
nnn) 874, o pow. 0,0750 ha, stanowiąca własność R. i H. Z.,
ooo) 875, o pow. 0,0771 ha, stanowiąca własność P. i M. B. (1),
ppp) 876, o pow. 0,0778 ha, stanowiąca własność P. i M. B. (1),
qqq) 879, o pow. 0,0723 ha, stanowiąca własność A. i U. P.,
rrr) 880, o pow. 0,0779 ha, stanowiąca własność S. i M. K. (1),
sss) 881, o pow. 0,0754 ha, stanowiąca własność D. J.,
ttt) 882, o pow. 0,0774 ha, stanowiąca własność S. i M. K. (1),

uuu) **903**, o pow. 0,2193 ha, stanowiąca własność **Gminy K.**,
vvv) 918, o pow. 0,6522 ha, stanowiąca własność R. i H. G.,
www) **919**, o pow. 0,3497 ha, stanowiąca własność **Gminy K.**,
xxx) 920, o pow. 0,6902 ha, stanowiąca własność R. i H. G.,
yyy) 23/34, o pow. 1,0506 ha, stanowiąca własność M. i E. K.,
zzz) 23/17, o pow. 0,3600 ha, stanowiąca własność I. i H. J.,
aaaa) 23/48, o pow. 0,2400 ha, stanowiąca własność L. i A. J.,
bbbb) 23/49, o pow. 0,3900 ha, stanowiąca własność I. i H. J.,
cccc) 23/19, o pow. 0,7700 ha, stanowiąca własność S. i J. K.,
dddd) 877, o pow. 0,1068 ha, stanowiąca własność J. G.,
eeee) 878, o pow. 0,1074 ha, stanowiąca własność G. i J. W.,
ffff) **907**, o pow. 0,0284 ha, stanowiąca własność **Gminy K.**,
gggg) 917, o pow. 0,1065 ha, stanowiąca własność A. i M. M. (4),
hhhh) 932, o pow. 0,1062 ha, stanowiąca własność J. i D. W.,
(...) **933**, o pow. 0,2372 ha, stanowiąca własność **Gminy K.**,
jjjj) 934, o pow. 0,1051 ha, stanowiąca własność A. i A. R.,
kkkk) 935, o pow. 0,0929 ha, stanowiąca własność R. i M. S.,
llll) 936, o pow. 0,0924 ha, stanowiąca własność W. W. (1),
mmmm) 937, o pow. 0,0911 ha, stanowiąca własność B. W. (2),
nnnn) **958**, o pow. 0,0235 ha, stanowiąca własność **Gminy K.**,
oooo) 959, o pow. 0,1394 ha, stanowiąca własność W. i A. M.,
pppp) 960, o pow. 0,0996 ha, stanowiąca własność P. i A. W.,
qqqq) 961, o pow. 0,1156 ha, stanowiąca własność D. i U. W.,

3. dawne parcele o nr 102, o pow. 0,5260 ha i nr 418/103, o pow. 1,5387 ha, to aktualnie działki:

- a) 41/1, o pow. 0,0944 ha, stanowiąca własność M. i M. K. (2),
- b) 41/2, o pow. 1,9656 ha, stanowiąca własność M. B. (2),

4. dawne parcele o nr 152a, o pow. 5,0481 ha i 154, o pow. 11,9770 ha, to aktualnie działki:

- a) 35/1, o pow. 0,1800 ha, stanowiąca własność R. i D. S.,
- b) 35/2, o pow. 0,2100 ha, stanowiąca własność I. Z.,

- c) 35/3, o pow. 0,2100 ha, stanowiąca własność T. i Z. G.,
- d) 35/27, o pow. 0,1452 ha, stanowiąca własność R. i J. P.,
- e) 35/5, o pow. 0,5600 ha, stanowiąca własność A. i K. B.,
- f) 35/6, o pow. 0,6700 ha, stanowiąca własność M. B. (2),
- g) 35/29, o pow. 0,3700 ha, stanowiąca własność G. i T. K.,
- h) 35/30, o pow. 0,1000 ha, stanowiąca własność K. i M. D.,
- i) 35/14, o pow. 0,0616 ha, stanowiąca własność Rucha Franza,
- j) 35/16, o pow. 0,0900 ha, stanowiąca własność P. i L. M.,
- k) 35/18, o pow. 0,1200 ha, stanowiąca własność A. i K. P.,
- l) 35/19, o pow. 0,1100 ha, stanowiąca własność J. i S. K. (2),
- m) 35/20, o pow. 0,0900 ha, stanowiąca własność R. i A. N.,
- n) 35/21, o pow. 0,0900 ha, stanowiąca własność A. i E. T.,
- o) **35/22**, o pow. 0,0500 ha, stanowiąca własność **Skarbu Państwa**,
- p) 35/12, o pow. 0,2000 ha, stanowiąca własność P. K.,
- q) **35/25**, o pow. 1,1754 ha, stanowiąca własność **Miasta i Gminy K. w użytkowaniu wieczystym Miejsko Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji**,
- r) **35/26**, o pow. 13,4346 ha, stanowiąca własność **Miasta i Gminy K. w użytkowaniu wieczystym Miejsko Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji**.

Dowód: opinia biegłego sądowego z dziedziny geodezji B. S. z dnia 3 marca 2014 r. k/ k. 382-391/ wraz z ustnymi wyjaśnieniami biegłego na rozprawie w dniu 20 lutego 2015 r. /e-protokół z dnia 20 lutego 2015 r. 00:07:01 – 00:35:16 i k. 458-459/.

Dla **części działki (...)**, o pow. 1600 m⁽²⁾, z ogólnej pow. 1900 m⁽²⁾, stanowiącej własność Gminy K. prowadzona jest według stanu nowego Kw nr (...). Zgodnie z miejskim planem zagospodarowania przestrzennego Gminy K. z dnia 18 września 2013 r. działka (...) znajduje się na terenach o przeznaczeniu H26ZL – tereny lasów, H18KDW – tereny dróg wewnętrznych, H51MN – tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. Jej kształt jest podłużny, nieregularny i w znacznej większości obejmuje tereny dróg wewnętrznych (H18KDW).

Dowód: zaświadczenie nr (...) z dnia 8 czerwca 2015 r. wraz z wydrukiem z Systemu Informacji Przestrzennej Miasta i Gminy K. /k. 516 – 517/, opinia biegłego sądowego z dziedziny geodezji B. S. z dnia 3 marca 2014 r. k/ k. 382-391/, opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego J. M. z dnia 31 marca 2016 r. /k. 618-680/

Dla **działki (...)**, o pow. 197 m², stanowiącej własność Gminy K. prowadzona jest według stanu nowego Kw nr (...). Zgodnie z miejskim planem zagospodarowania przestrzennego Gminy K. z dnia 18 września 2013 r. działka (...) znajduje się na terenach o przeznaczeniu (...) – tereny dróg klasy dojazdowej.

Dowód: zaświadczenie nr (...) z dnia 8 czerwca 2015 r. wraz z wydrukiem z Systemu Informacji Przestrzennej Miasta i Gminy K. /k. 538 – 539/, opinia biegłego sądowego z dziedziny geodezji B. S. z dnia 3 marca 2014 r. k/ k. 382-391/, opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego J. M. z dnia 31 marca 2016 r. /k. 618-680/

Dla **działki (...)**, o pow. 267 m², stanowiącej własność Gminy K. prowadzona jest według stanu nowego Kw nr (...). Zgodnie z miejskim planem zagospodarowania przestrzennego Gminy K. z dnia 18 września 2013 r. działka (...) znajduje się na terenach o przeznaczeniu (...) – tereny dróg klasy dojazdowej.

Dowód: zaświadczenie nr (...) z dnia 8 czerwca 2015 r. wraz z wydrukiem z Systemu Informacji Przestrzennej Miasta i Gminy K. /k. 554 – 555/, opinia biegłego sądowego z dziedziny geodezji B. S. z dnia 3 marca 2014 r. k/ k. 382-391/, opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego J. M. z dnia 31 marca 2016 r. /k. 618-680/

Dla **działki (...)**, o pow. 247 m⁽²⁾, stanowiącej własność Gminy K. prowadzona jest według stanu nowego Kw nr (...). Zgodnie z miejskim planem zagospodarowania przestrzennego Gminy K. z dnia 18 września 2013 r. działka (...) znajduje się na terenach o przeznaczeniu H9KDD i H12KDD– tereny dróg klasy dojazdowej.

Dowód: zaświadczenie nr (...) z dnia 8 czerwca 2015 r. wraz z wydrukiem z Systemu Informacji Przestrzennej Miasta i Gminy K. /k. 560 – 561/, opinia biegłego sądowego z dziedziny geodezji B. S. z dnia 3 marca 2014 r. k/ k. 382-391/, opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego J. M. z dnia 31 marca 2016 r. /k. 618-680/

Dla **działki (...)**, o pow. 167 m², stanowiącej własność Gminy K. prowadzona jest według stanu nowego Kw nr (...). Zgodnie z miejskim planem zagospodarowania przestrzennego Gminy K. z dnia 18 września 2013 r. działka (...) znajduje się na terenach o przeznaczeniu H8KDD– tereny dróg klasy dojazdowej.

Dowód: zaświadczenie nr (...) z dnia 8 czerwca 2015 r. wraz z wydrukiem z Systemu Informacji Przestrzennej Miasta i Gminy K. /k. 562 – 563/, opinia biegłego sądowego z dziedziny geodezji B. S. z dnia 3 marca 2014 r. k/ k. 382-391/, opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego J. M. z dnia 31 marca 2016 r. /k. 618-680/

Dla **działki (...)**, o pow. 4 m², stanowiącej własność Gminy K. prowadzona jest według stanu nowego Kw nr (...). Zgodnie z miejskim planem zagospodarowania przestrzennego Gminy K. z dnia 18 września 2013 r. działka (...) znajduje się na terenach o przeznaczeniu H12KDD– tereny dróg klasy dojazdowej.

Dowód: zaświadczenie nr (...) z dnia 8 czerwca 2015 r. wraz z wydrukiem z Systemu Informacji Przestrzennej Miasta i Gminy K. /k. 566 – 567/, opinia biegłego sądowego z dziedziny geodezji B. S. z dnia 3 marca 2014 r. k/ k. 382-391/, opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego J. M. z dnia 31 marca 2016 r. /k. 618-680/

Dla **działki (...)**, o pow. 247 m², stanowiącej własność Gminy K. prowadzona jest według stanu nowego Kw nr (...). Zgodnie z miejskim planem zagospodarowania przestrzennego Gminy K. z dnia 18 września 2013 r. działka (...) znajduje się na terenach o przeznaczeniu H17KDD– tereny dróg klasy dojazdowej.

Dowód: zaświadczenie nr (...) z dnia 8 czerwca 2015 r. wraz z wydrukiem z Systemu Informacji Przestrzennej Miasta i Gminy K. /k. 536 – 537/, opinia biegłego sądowego z dziedziny geodezji B. S. z dnia 3 marca 2014 r. k/ k. 382-391/, opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego J. M. z dnia 31 marca 2016 r. /k. 618-680/

Dla **działki (...)**, o pow. 337 m², stanowiącej własność Gminy K. prowadzona jest według stanu nowego Kw nr (...). Zgodnie z miejskim planem zagospodarowania przestrzennego Gminy K. z dnia 18 września 2013 r. działka (...) znajduje się na terenach o przeznaczeniu H16KDD– tereny dróg klasy dojazdowej.

Dowód: zaświadczenie nr (...) z dnia 8 czerwca 2015 r. wraz z wydrukiem z Systemu Informacji Przestrzennej Miasta i Gminy K. /k. 544 – 545/, opinia biegłego sądowego z dziedziny geodezji B. S. z dnia 3 marca 2014 r. k/ k. 382-391/, opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego J. M. z dnia 31 marca 2016 r. /k. 618-680/

Dla **działki (...)**, o pow. 210 m⁽²⁾, stanowiącej własność Gminy K. prowadzona jest według stanu nowego Kw nr (...). Zgodnie z miejskim planem zagospodarowania przestrzennego Gminy K. z dnia 18 września 2013 r. działka (...) znajduje się na terenach o przeznaczeniu H10ZLP i H30ZL – tereny lasów i H7R– tereny rolnicze. Jest to działka to wąska i długa działka przebiegająca wzdłuż 9 działek o przeznaczeniu rolniczym.

Dowód: zaświadczenie nr (...) z dnia 8 czerwca 2015 r. wraz z wydrukiem z Systemu Informacji Przestrzennej Miasta i Gminy K. /k. 556 – 557/, opinia biegłego sądowego z dziedziny geodezji B. S. z dnia 3 marca 2014 r. k/ k. 382-391/, opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego J. M. z dnia 31 marca 2016 r. /k. 618-680/

Dla **działki (...)**, o pow. 1537 m⁽²⁾, stanowiącej własność Gminy K. prowadzona jest według stanu nowego Kw nr (...). Zgodnie z miejskim planem zagospodarowania przestrzennego Gminy K. z dnia 18 września 2013 r. działka (...) znajduje się na terenach o przeznaczeniu H9KDD i H12KDD– tereny dróg klasy dojazdowej.

Dowód: zaświadczenie nr (...) z dnia 8 czerwca 2015 r. wraz z wydrukiem z Systemu Informacji Przestrzennej Miasta i Gminy K. /k. 558 – 559/, opinia biegłego sądowego z dziedziny geodezji B. S. z dnia 3 marca 2014 r. k/ k. 382-391/, opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego J. M. z dnia 31 marca 2016 r. /k. 618-680/

Dla **działki (...)**, o pow. 245 m², stanowiącej własność Gminy K. prowadzona jest według stanu nowego Kw nr (...). Zgodnie z miejskim planem zagospodarowania przestrzennego Gminy K. z dnia 18 września 2013 r. działka (...) znajduje się na terenach o przeznaczeniu H17KDD– tereny dróg klasy dojazdowej.

Dowód: zaświadczenie nr (...) z dnia 8 czerwca 2015 r. wraz z wydrukiem z Systemu Informacji Przestrzennej Miasta i Gminy K. /k. 534 – 535/, opinia biegłego sądowego z dziedziny geodezji B. S. z dnia 3 marca 2014 r. k/ k. 382-391/, opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego J. M. z dnia 31 marca 2016 r. /k. 618-680/

Dla **działki (...)**, o pow. 219 m², stanowiącej własność Gminy K. prowadzona jest według stanu nowego Kw nr (...). Zgodnie z miejskim planem zagospodarowania przestrzennego Gminy K. z dnia 18 września 2013 r. działka (...) znajduje się na terenach o przeznaczeniu H8KDD– tereny dróg klasy dojazdowej.

Dowód: zaświadczenie nr (...) z dnia 8 czerwca 2015 r. wraz z wydrukiem z Systemu Informacji Przestrzennej Miasta i Gminy K. /k. 548 – 549/, opinia biegłego sądowego z dziedziny geodezji B. S. z dnia 3 marca 2014 r. k/ k. 382-391/, opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego J. M. z dnia 31 marca 2016 r. /k. 618-680/

Dla **działki (...)**, o pow. 310 m², stanowiącej własność Gminy K. prowadzona jest według stanu nowego Kw nr (...). Zgodnie z miejskim planem zagospodarowania przestrzennego Gminy K. z dnia 18 września 2013 r. działka (...) znajduje się na terenach o przeznaczeniu H9KDD – tereny dróg klasy dojazdowej.

Dowód: zaświadczenie nr (...) z dnia 8 czerwca 2015 r. wraz z wydrukiem z Systemu Informacji Przestrzennej Miasta i Gminy K. /k. 550 – 551/, opinia biegłego sądowego z dziedziny geodezji B. S. z dnia 3 marca 2014 r. k/ k. 382-391/, opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego J. M. z dnia 31 marca 2016 r. /k. 618-680/

Dla **działki (...)**, o pow. 726 m², stanowiącej własność Gminy K. prowadzona jest według stanu nowego Kw nr (...). Działka w ewidencji gruntów ma oznaczenie R – tereny rolne. Znajduje się w obszarze, na którym teren jest zagospodarowany charakterystycznie dla powstającego osiedla domów jednorodzinnych, uwzględniając w tym drogi wewnętrzne (gruntowe), obszar związany z urządzeniami infrastruktury technicznej jak i działki jeszcze nie zagospodarowane.

Dowód: opinia biegłego sądowego z dziedziny geodezji B. S. z dnia 3 marca 2014 r. k/ k. 382-391/, opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego J. M. z dnia 31 marca 2016 r. /k. 618-680/

Dla **działki (...)**, o pow. 18 m², stanowiącej własność Gminy K. prowadzona jest według stanu nowego Kw nr (...). Zgodnie z miejskim planem zagospodarowania przestrzennego Gminy K. z dnia 18 września 2013 r. działka (...) znajduje się na terenach o przeznaczeniu H16KDD – tereny dróg klasy dojazdowej.

Dowód: zaświadczenie nr (...) z dnia 8 czerwca 2015 r. wraz z wydrukiem z Systemu Informacji Przestrzennej Miasta i Gminy K. /k. 520 – 521/, opinia biegłego sądowego z dziedziny geodezji B. S. z dnia 3 marca 2014 r. k/ k. 382-391/, opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego J. M. z dnia 31 marca 2016 r. /k. 618-680/

Dla działki (...), o pow. 18 m², stanowiącej własność Gminy K. prowadzona jest według stanu nowego Kw nr (...). Zgodnie z miejskim planem zagospodarowania przestrzennego Gminy K. z dnia 18 września 2013 r. działka (...) znajduje się na terenach o przeznaczeniu H16KDD – tereny dróg klasy dojazdowej.

Dowód: zaświadczenie nr (...) z dnia 8 czerwca 2015 r. wraz z wydrukiem z Systemu Informacji Przestrzennej Miasta i Gminy K. /k. 522 – 523/, opinia biegłego sądowego z dziedziny geodezji B. S. z dnia 3 marca 2014 r. k/ k. 382-391/, opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego J. M. z dnia 31 marca 2016 r. /k. 618-680/

Dla działki (...), o pow. 2193 m⁽²⁾, stanowiącej własność Gminy K. prowadzona jest według stanu nowego Kw nr (...). Zgodnie z miejskim planem zagospodarowania przestrzennego Gminy K. z dnia 18 września 2013 r. działka (...) znajduje się na terenach o przeznaczeniu H16KDD i H17KDD – tereny dróg klasy dojazdowej.

Dowód: zaświadczenie nr (...) z dnia 8 czerwca 2015 r. wraz z wydrukiem z Systemu Informacji Przestrzennej Miasta i Gminy K. /k. 532 – 533/, opinia biegłego sądowego z dziedziny geodezji B. S. z dnia 3 marca 2014 r. k/ k. 382-391/, opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego J. M. z dnia 31 marca 2016 r. /k. 618-680/

Dla działki (...), o pow. 3497 m⁽²⁾, stanowiącej własność Gminy K. prowadzona jest według stanu nowego Kw nr (...). Zgodnie z miejskim planem zagospodarowania przestrzennego Gminy K. z dnia 18 września 2013 r. działka (...) znajduje się na terenach o przeznaczeniu H9KDD, H10KDD i H11KDD – tereny dróg klasy dojazdowej.

Dowód: zaświadczenie nr (...) z dnia 8 czerwca 2015 r. wraz z wydrukiem z Systemu Informacji Przestrzennej Miasta i Gminy K. /k. 546 – 547/, opinia biegłego sądowego z dziedziny geodezji B. S. z dnia 3 marca 2014 r. k/ k. 382-391/, opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego J. M. z dnia 31 marca 2016 r. /k. 618-680/

Dla działki (...), o pow. 284 m², stanowiącej własność Gminy K. prowadzona jest według stanu nowego Kw nr (...). Zgodnie z miejskim planem zagospodarowania przestrzennego Gminy K. z dnia 18 września 2013 r. działka (...) znajduje się na terenach o przeznaczeniu H17KDD – tereny dróg klasy dojazdowej.

Dowód: zaświadczenie nr (...) z dnia 8 czerwca 2015 r. wraz z wydrukiem z Systemu Informacji Przestrzennej Miasta i Gminy K. /k. 540 – 541/, opinia biegłego sądowego z dziedziny geodezji B. S. z dnia 3 marca 2014 r. k/ k. 382-391/, opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego J. M. z dnia 31 marca 2016 r. /k. 618-680/

Dla działki (...), o pow. 2372 m⁽²⁾, stanowiącej własność Gminy K. prowadzona jest według stanu nowego Kw nr (...). Zgodnie z miejskim planem zagospodarowania przestrzennego Gminy K. z dnia 18 września 2013 r. działka (...) znajduje się na terenach o przeznaczeniu H13KDD, H8KDD, H9Kdd i H16KDD – tereny dróg klasy dojazdowej.

Dowód: zaświadczenie nr (...) z dnia 8 czerwca 2015 r. wraz z wydrukiem z Systemu Informacji Przestrzennej Miasta i Gminy K. /k. 552 – 553/, opinia biegłego sądowego z dziedziny geodezji B. S. z dnia 3 marca 2014 r. k/ k. 382-391/, opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego J. M. z dnia 31 marca 2016 r. /k. 618-680/

Dla działki (...), o pow. 235 m², stanowiącej własność Gminy K. prowadzona jest według stanu nowego Kw nr (...). Zgodnie z miejskim planem zagospodarowania przestrzennego Gminy K. z dnia 18 września 2013 r. działka (...) znajduje się na terenach o przeznaczeniu H8KDD – tereny dróg klasy dojazdowej.

Dowód: zaświadczenie nr (...) z dnia 8 czerwca 2015 r. wraz z wydrukiem z Systemu Informacji Przestrzennej Miasta i Gminy K. /k. 564 – 565/, opinia biegłego sądowego z dziedziny geodezji B. S. z dnia 3 marca 2014 r. k/ k. 382-391/, opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego J. M. z dnia 31 marca 2016 r. /k. 618-680/

Dla działki (...), o pow. 500 m², stanowiącej własność Skarbu Państwa prowadzona jest według stanu nowego Kw nr (...). Działka jest wykorzystywana jako droga. Według Skarbu Państwa przywrócenie własności tej nieruchomości napotyka na trudne do przezwyciężenia przeszkody w rozumieniu art. 63 ust. 1 pkt 2 ustawy o stosunku państwa do kościoła katolickiego.

Dowód: opinia biegłego sądowego z dziedziny geodezji B. S. z dnia 3 marca 2014 r. k/ k. 382-391/, opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego J. M. z dnia 31 marca 2016 r. /k. 618-680/

Dla działki (...), o pow. 11754 m⁽²⁾, stanowiącej własność Gminy K. prowadzona jest według stanu nowego Kw nr (...). Zgodnie z miejskim planem zagospodarowania przestrzennego Gminy K. z dnia 18 września 2013 r. działka (...) znajduje się na terenach o przeznaczeniu H5UT – tereny usług turystyki. Dla działki (...), o pow. 134346 m⁽²⁾, stanowiącej własność Gminy K. prowadzona jest według stanu nowego Kw nr (...). Zgodnie z miejskim planem zagospodarowania przestrzennego Gminy K. z dnia 18 września 2013 r. działka (...) znajduje się na terenach o przeznaczeniu H2US – tereny usług sportu i rekreacji, H5UT – tereny usług turystyki, H17R – tereny rolnicze, H3WSs i H4WSs – tereny wód powierzchniowych płynących. Działki (...) są w użytkowaniu Miejsko Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji w M., który funkcjonuje co najmniej od lat 70-tych XX wieku. Działki (...) stanowią zasadniczy fragment ośrodka wypoczynkowego w M.. Przywrócenie własności każdej z działek spowodowałoby istotne uszczuplenie możliwości działania ośrodka wypoczynkowego w M.. Działki są częściowo zabudowana. Na działce (...) znajdują się elementy infrastruktury związanej ze świadczeniem usług turystycznych, w tym 3 domki po pięć segmentów każdy, jeden domek wolnostojący oraz dwa inne domki. W wymiarze faktycznym w pozostałej części działka (...) jest podzielona na fragmenty dzierżawione przez osoby trzecie posiadające umowy dzierżawy, które na wydzierżawionych gruntach wzniosły domki rekreacyjno – wypoczynkowe. Działka (...) jest częściowo zabudowana. Znajdują się na niej elementy infrastruktury związanej ze świadczeniem usług turystycznych. Na działce (...) wydzielono faktycznie i wydzierżawiono 78 fragmentów – działek. Na 70 z nich znajdują się domki letniskowe. Ponadto na działce (...) znajduje się 13 budynków stanowiących obecnie własność Gminy K., w tym kawiarnia z zapleczem socjalnym i biurami, 6 domków letniskowych, świetlica (wyremontowana ze środków unijnych), dwa budynki z sanitariatami, budynek z bazą noclegowo – turystyczną, budynek składający się z sześciu segmentów i budynek drewniany. Działki (...) są wykorzystywane na cele społeczności lokalnej na potrzeby sportu i rekreacji, w zakresie zadań własnych Gminy. Na terenie Ośrodka mieszkańcy (...) mogą korzystać z kajaków, żaglówek, miejsc kąpielowych, zjeżdżalni wodnej, placów zabaw, boiska piłkarskiego, miejsc dla wędkarzy. Na terenie Gminy nie ma innego tego typu ośrodka.

Na działkach (...) zostały poczynione nakłady o łącznej wartości co najmniej 607.333,32 zł w postaci: w 2010 r. odmulenie i konserwacja stawów nr 2 i 3 (226.127,18 zł), w 2011 r. wykonanie rowu wraz z budową przepustu zjazdowego (22.500,39 zł), w sierpniu 2012 r. roboty budowlane w ośrodku wypoczynkowym (87.060,02 zł), we wrześniu 2012 r. roboty budowlane w ośrodku wypoczynkowym (87.060,01 zł), w październiku 2012 r. roboty budowlane w ośrodku wypoczynkowym (116.080,02 zł), w 2013 r. założenie siatki ochronnej (5.490,72 zł), w 2014 r. wykonania systemu nawadniającego boisko sportowe (49.815 zł), w 2014 r. wykonanie remontu dachu na budynku LZS (13.200 zł). Przy cenie 6,08 zł/m² (k. 665) wartość działki (...) wynosi 71.464,32 zł (11754 m² * 6,08 zł) i jest w sposób oczywisty niższa od wszystkich nakładów poczynionych na nieruchomości przez Gminę i osoby prywatne zważywszy na dobry stan techniczny infrastruktury turystycznej i budynków. Przy cenie 6,08 zł/m² (k. 665) wartość działki (...) wynosi 816.823,68 zł (134346 m² * 6,08 zł) i jest w sposób oczywisty niższa od wszystkich nakładów poczynionych na nieruchomości przez Gminę i osoby prywatne zważywszy na dobry stan techniczny infrastruktury turystycznej i budynków. Ze względu na to, że część nakładów była czyniona ze środków unijnych, niektóre elementy infrastruktury są objęte tzw. okresem trwałości do 2019 r.

Dowód: zaświadczenie nr(...) z dnia 8 czerwca 2015 r. wraz z wydrukiem z Systemu Informacji Przestrzennej Miasta i Gminy K. /k. 526 – 527/, zaświadczenie nr(...) z dnia 8 czerwca 2015 r. wraz z wydrukiem z Systemu Informacji Przestrzennej Miasta i Gminy K. /k. 528 – 529/, mapa /k. 502/, dokumentacja fotograficzna /k. 503 – 507/, faktury /k. 508515/, zeznania świadka A. K. (2) /k. 601 – 603/, opinia biegłego sądowego z dziedziny geodezji B. S. z dnia 3 marca 2014 r. k/ k. 382-391/, opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego J. M. z dnia 31 marca 2016 r. /k. 618-680/

Aktualna wartość nieruchomości objętych wnioskiem o wszczęcie postępowania regulacyjnego z dnia 29 listopada 1991 r. tj. zapisanych w księdze wieczystej nr (...), dawniej M. wykaz 68, z wyłączeniem działki (...) stanowiącej własność powodowej Parafii, według ich stanu zagospodarowania na dzień utraty praw przez powódkę (15 października 1953 r.) i cen z chwili obecnej wynosi 2.333.360 zł.

Dowód: opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego J. M. z dnia 31 marca 2016 r. /k. 618-680/

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie ww. dowodów z dokumentów, zeznań świadka A. K. (2), opinii biegłego geodety B. S. i opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego J. M..

Sąd uznał za wiarygodne zebrane w sprawie dokumenty urzędowe i prywatne przypisując im znaczenie jakie wynika z art. 244 i 245 k.p.c. Autentyczność ani wiarygodność dokumentów nie była przez strony kwestionowana i nie budziła również wątpliwości Sądu zważywszy, że część z nich znajdowała się w oryginałach w aktach Komisji Majątkowej W.KM. – III– (...), a istnienie wszystkich wynikało pośrednio z treści innych dokumentów.

W całości Sąd dał wiarę zeznaniom świadka A. K. (2). Świadek jako wieloletni pracownik Urzędu Miasta i Gminy K. był bardzo dobrze zorientowany w przedmiocie sprawy w zakresie obejmującym grunty stanowiące obecnie własność pozwanej Gminy. Jego zeznania były spójne i logiczne oraz korespondowały z materiałem dowodowym w postaci dowodów z dokumentów (k. 502-569).

Opinia sporządzona przez biegłego sądowego geodetę B. S. uzupełniona ustnymi wyjaśnieniami biegłego na rozprawie w dniu 20 lutego 2015 r. była przydatna do rozstrzygnięcia sprawy albowiem stanowiła podstawę ustalenia aktualnego stanu geodezyjnego gruntów przejętych od powodowej Parafii, czynności prawnych leżących u podstaw ich przejęcia, ich aktualnego stanu prawnego oraz tożsamości roszezeń zgłoszonych przez powódkę do Komisji Majątkowej i w pozwie.

Opinia została sporządzona przy zachowaniu wysokich standardów wiedzy specjalistycznej z zakresu geodezji, odpowiadała w pełni postawionej tezie dowodowej oraz była jasna. Większość zarzutów Skarbu Państwa do opinii (k. 412-418), jak przybytki i ubytki w powierzchniach poszczególnych działek, została przez biegłego wyjaśniona w toku przesłuchania na rozprawie w dniu 20 lutego 2015 r. (k. 458-459). Niektóre zaś kwestie, jak aktualny stan zagospodarowania spornych gruntów, zostały uzupełnione w sposób nie budzący wątpliwości w opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego i geodety J. M.. Co do niepowołania przez biegłego dokumentów, z których wynikają zmiany geodezyjne, pozwany Skarb Państwa nie przytoczył szczegółowych zarzutów w tym zakresie np. co do poszczególnych działek. Brak zaś podstaw do wątpliwości by biegły w tym zakresie dokonywał dowolnych, nie opartych na dokumentach źródłowych ustaleń. Zwłaszcza, że sam biegły w toku przesłuchania wyjaśnił na jakich dokumentach się opierał i za bezcelowe uznał przytaczanie w opinii wszystkich tych źródeł.

Sąd uznał opinię biegłego geodety za w pełni wiarygodny i przydatny materiał dowodowy w sprawie. Podkreślenia wymaga, że opinii tej ostatecznie, po złożeniu ustnych wyjaśnień przez biegłego, nie kwestionowała żadna ze stron.

Wysoce przydatnym dowodem do rozstrzygnięcia sprawy była opinia sporządzona przez biegłego sądowego rzeczoznawcę majątkowego J. M., który jest jednocześnie biegłym z dziedziny geodezji. Biegły niejako uporządkował wyniki opinii biegłego B. S., ustalił stan zagospodarowania przejętych gruntów objętych przedmiotem niniejszego postępowania na datę ich przejęcia i według chwili obecnej i oszacował aktualną wartość tych gruntów. Opinia została

sporządzone przy zachowaniu wysokich standardów wiedzy specjalistycznej z dziedziny geodezji i szacowania wartości nieruchomości, odpowiadała w pełni postawionej tezie dowodowej oraz była jasna.

Zarzuty pozwanego Skarbu Państwa do opinii, były w istocie zarzutami do tezy dowodowej zakreślonej biegłemu przez Sąd w postanowieniu z dnia 29 września 2015 r. (k. 603), w szczególności polecenia biegłemu ustalenia aktualnej wartości rynkowej nieruchomości według jej zagospodarowania na dzień utraty praw przez powoda i cen z chwili obecnej, a więc zastosowania § 52 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 września 2004r. w sprawie wyceny nieruchomości i sporządzania operatu szacunkowego (D.U nr 207, poz.2109 ze zm.). Zdaniem Skarbu Państwa ewentualna wycena wartości gruntów powinna być dokonywana zgodnie z art. 130 ust. 1 zd. 2 ustawy o gospodarce nieruchomościami. Sad tego zarzutu nie podziela z przyczyn, o których będzie szczegółowo mowa w dalszej części uzasadnienia.

Do pozostałych zarzutów do opinii tj. nieuwzględnienia przez biegłego jakości gleby gruntów pod względem użytkowym i klas bonitacyjnych gruntów oraz przyjęcia niewłaściwych nieruchomości podobnych do nieruchomości wycenianej, co rzutowało na wysokość ustalonych przez biegłego stawek co do poszczególnych gruntów, biegły J. M. ustosunkował się wyczerpująco w piśmie z dnia 16 lipca 2016 r. (k. 734-736) i z dnia 7 listopada 2016 r. (k. 777-780). Ostatecznie pozwany Skarb Państwa oświadczył w piśmie procesowym z dnia 1 grudnia 2016 r. (k. 796-797), że opinii biegłego J. M. nie kwestionuje. Opinii nie kwestionowały również pozostałe strony, w szczególności powódka (pismo procesowe powódki z dnia 21 grudnia 2016 r. k. 800).

Sąd zważył, co następuje:

Roszczenie powódki czyli tzw. roszczenie regulacyjne co do zasady zasługiwało na uwzględnienie.

_____

Tzw. roszczenia regulacyjne ukonstytuowała ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U.2013.1169 j.t. – dalej jako u.s.p.k.), wymieniając ich przedmiot w art. 61.

W zakresie istotnym dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, zgodnie z art. 61 ust. 1 pkt 1 i 2 u.s.p.k., na wniosek kościelnych osób prawnych wszczyna się postępowanie, zwane dalej "postępowaniem regulacyjnym", w przedmiocie przywrócenia im własności upaństwowionych nieruchomości lub ich części:

- 1) niepozostających we władaniu kościelnych osób prawnych nieruchomości, które były własnością diecezji, parafii, klasztorów lub innych instytucji grecko-katolickich (unickich), chyba że pozostają one w dniu wejścia w życie ustawy we władaniu innych kościołów i związków wyznaniowych;
- 2) przejętych w toku wykonywania ustawy o dobrach martwej ręki, jeżeli nie wydzielono z nich należnych w myśl tej ustawy gospodarstw rolnych proboszczów. Z gruntów tych mogą być również wydzielone gospodarstwa rolne do 50 ha dla poszczególnych diecezji, seminariów duchownych i domów zakonnych prowadzących działalność określoną w art. 20 i 39; dla pozostałych domów zakonnych mogą być wydzielone gospodarstwa rolne do 5 ha. W skład gospodarstw rolnych mogą wchodzić także grunty leśne stanowiące część składową przejętych uprzednio nieruchomości ziemskich.

W myśl art. 62 ust. 1 te same ustawy w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 lutego 2011 r., postępowanie regulacyjne przeprowadzała Komisja Majątkowa, złożona z przedstawicieli wyznaczonych w równej liczbie przez Urząd do Spraw Wyznań i Sekretariat Konferencji Episkopatu Polski. Zgodnie z ustępem 3 ww. artykułu, wnioski o wszczęcie postępowania regulacyjnego należało zgłaszać w terminie 2 lat od dnia wejścia w życie ustawy, po upływie którego roszczenia wygasły. Omawiana ustawa weszła w życie 23 maja 1989 r., a więc terminem, do którego należało zgłaszać roszczenia był 23 maja 1991 r.

Ustawą z dnia 11 października 1991 r. o zmianie ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1991 r. Nr 107, poz. 459) ustalono ostateczny termin na składanie wniosków. Jak stanowił bowiem art. 2 powołanej ustawy zmieniającej, wnioski o wszczęcie postępowania regulacyjnego, o którym mowa w art. 62 ust. 3 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, mogą być zgłaszane w terminie do dnia 31 grudnia 1992 r. Zważywszy, że zmiana dotyczyła jedynie terminu składania wniosków, w mocy pozostał art. 62 ust. 3 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej w części, w której mowa o skutku niedochowania terminu, mianowicie wygaśnięciu roszczenia.

Na mocy ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2011 r., Nr 18, poz. 89) z dniem 1 marca 2011 r. zniesiono Komisję Majątkową oraz uchylono przepis art. 62 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. Jednocześnie w art. 4 ust. 1 i 2 tej ustawy przewidziano możliwość wystąpienia na drogę sądową z żądaniem przywrócenia własności nieruchomości przejętych przez Skarb Państwa od kościelnych osób prawnych (ewentualnie przyznania odpowiedniej nieruchomości zamiennnej lub odszkodowania).

Zgodnie z art. 4 ust. 1 powołanej wyżej ustawy zmieniającej z dnia 16 grudnia 2010 r. uczestnicy postępowań regulacyjnych, w których zespół orzekający lub Komisja Majątkowa w jej pełnym składzie nie uzgodniły orzeczenia przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, mogli, w terminie 6 miesięcy od dnia otrzymania o tym pisemnego zawiadomienia, o którym mowa w art. 64 ust. 1 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, wystąpić o podjęcie zawieszono postępowania sądowego lub administracyjnego, a jeżeli nie było ono wszczęte - wystąpić do sądu o zasądzenie roszczenia. Stosownie do zapisów art. 4 ust. 2 ww. ustawy zmieniającej przepis art. 4 ust. 1 miał zastosowanie odpowiednio do uczestników postępowań regulacyjnych w przypadku nierozpatrzenia wniosków o wszczęcie postępowania regulacyjnego, złożonych na podstawie art. 62 ust. 3 zdanie pierwsze ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 2 ustawy z dnia 11 października 1991 r. o zmianie tejże ustawy. W tym jednak przypadku 6 - miesięczny termin wskazany w art. 4 ust. 1 liczył się od dnia wejścia w życie ustawy zmieniającej z dnia 16 grudnia 2010 r., tj. od dnia 1 lutego 2011 r. (art. 4 ust. 2 w zw. z art. 5 tejże ustawy).

Jak zostało ustalone w niniejszej sprawie, wnioskiem zgłoszonym do Komisji Majątkowej w dniu 31 grudnia 1991 r. Parafia R. – Katolicka p. w. Św. I. w M. zwróciła się o wszczęcie postępowania regulacyjnego na podstawie art. 61 ust. 1 pkt 2 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej wnosząc o:

- 1) przywrócenie własności nieruchomości położonej we wsi M., woj. (...) o obszarze 15,75,81 ha;
- 2) przyznanie gruntów zamiennych lub odszkodowania za działki przekazane rolnikom indywidualnym o łącznej powierzchni 19,29,56 ha.

Nie budziło wątpliwości, że wniosek dotyczył części nieruchomości o łącznym obszarze 40,63,47 ha stanowiącej własność Parafii Rzymo – Katolickiej p.w. Św. I. w M., dla której to nieruchomości prowadzona była wówczas księga wieczysta nr (...) (dawniej M., (...)), przejętej w dniu 15 października 1953 r. na podstawie ustawy o dobrach martwej ręki z dnia 20 marca 1950 r.

Powódka zachowała tym samym termin przewidziany w art. 62 ust. 3 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U.2013.1169 j.t.), zmieniony art. 2 ustawy z dnia 11 października 1991 r. o zmianie ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1991 r. Nr 107, poz. 459) tj. zgłosiła wniosek o wszczęcie postępowania regulacyjnego przed 31 grudnia 1992 r.

Zważywszy, że pismem z dnia 7 lutego 2011 r. Komisja Majątkowa zawiadomiła powódkę, że w postępowaniu regulacyjnym nie rozpatrzyła wniosku, a powódka pozew w niniejszej sprawie wniosła w dniu 19 lipca 2011 r., stwierdzić trzeba, że powodowa Parafia dochowała również drugiego omawianego wyżej terminu (art. 4 ust. 2 ustawy

zmieniającej z dnia 16 grudnia 2010 r.) tj. 6-miesięcznego terminu na wytoczenie powództwa od daty wejścia w życie ustawy zmieniającej.

Jak przy tym wynika z ustaleń dokonanych w sprawie na podstawie opinii biegłego geodety, roszczenia zgłoszone w pozwie są tożsame z roszczeniami zgłoszonymi we wniosku o wszczęcie postępowania regulacyjnego. Wniosek o wszczęcie postępowania regulacyjnego dotyczył gruntów o łącznym obszarze 35,0537 ha, zapisanych w KW nr 2021, dawnej KW M., wykaz 68. Pozew w niniejszej sprawie dotyczy gruntów o powierzchni 34,7687 ha, zapisanych w KW nr 2021, dawnej KW M., wykaz 68. Różnice w powierzchni gruntów, jak wyjaśnił biegły geodeta, wynikają wyłącznie z ubytków i przybytków w związku z przekształceniami geodezyjnymi, które były dokonywane przez kilkadziesiąt lat. O tym, że w pozwie chodzi o te same grunty co we wniosku o wszczęcie postępowania regulacyjnego przekonuje zestawienie stanu dotychczasowego KW nr 2021 w załączonym do pozwu wyciągu z wykazu zmian ewidencyjnych, synchronizacyjnym (parcele 152a, 116b, 154, 155, 156, 418/103 i 102) ze stanem wyjściowym gruntów przyjętym na potrzeby opinii biegłego geodety (parcele 152a, 116b, 154, 155, 156, 418/103 i 102), który miał za zadanie ustalenia w porządku chronologicznym wszelkich zmian geodezyjnych i własnościowych, jakim podlegały działki gruntu objęte księgą wieczystą M. tom II karta 68, o łącznej powierzchni 37.1857 ha, tj. przejęte protokołem przejęcia z dnia 15 października 1953 r.

Tym samym nieskuteczne okazały się zarzuty pozwanej ANR i pozwanego Skarbu Państwa wygaśnięcia roszczeń powódki jako niezgłoszonych w terminie i niewykazania przez powódkę tożsamości roszczeń zgłoszonych przed Komisją Majątkową z roszczeniami objętymi pozwem.

Zarzut pozwanych braku legitymacji czynnej powódki, w ocenie Sądu, okazał się nieskuteczny. Powódka w oparciu o złożone do akt sprawy dokumenty, w sposób wystarczający udowodniła swoje następstwo prawne po Gminnej Ziemi Katolickiej w M., Katolickim P. w M., Katolickiej Organistówce w M. czy Parafii Katolickiej w M. – takimi bowiem nazwami w odniesieniu do podmiotu własności posługiwano się w dokumentach z lat 50-tych XX wieku. W samej KW M., wykaz 68, a następnie KW nr 2021 jako właściciel wpisana było Parafia Katolicka w M. (Die Katolische Parreii zu M.).

Kwestię legitymacji czynnej osób prawnych – parafii rzymsko katolickich wyjaśnił szczegółowo Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 25 lutego 2015 r. (IV CSK 312/14, LEX nr 1663415). Dokonując analizy historycznej Sąd Najwyższy wskazał, że „Z art. XVI konkordatu wprost wynikało, że wszystkie polskie osoby prawne kościelne i zakonne, mają zgodnie z przepisami prawa powszechnie obowiązującego, prawo nabywania, odstępowania posiadania i administrowania, według prawa kanonicznego swego majątku ruchomego i nieruchomego, jak również prawo stawiania przed wszelkimi instancjami i władzami państwowymi dla obrony swych spraw cywilnych. Jednocześnie, strona polska i papieska uzgodniły w tym postanowieniu, że osoby prawne kościelne i zakonne są uznawane za polskie, o ile cele, dla których powstały, dotyczą spraw kościelnych lub zakonnych Polski, i o ile osoby upoważnione do reprezentowania ich i do zarządzania ich dobrami, przebywają na stałe na ziemiach Rzeczypospolitej Polskiej. Skutkiem więc tego postanowienia było uznanie przez prawo polskie osobowości prawnej polskich osób prawnych kościelnych i zakonnych, które miały zdolność prawną i zdolność sądową według Codex Iuris Canonici obowiązującego od dnia 19 maja 1918 r. Od parafii należy odróżnić tzw. "gminy katolickie", "gminy kościelne", nazywane także gminami parafialnymi. Są to pojęcia związane z kościołem katolickim w dawnym zaborze pruskim. Należy przypomnieć, że wszystkie ustawy, rozporządzenia, dekrety sprzeczne z postanowieniami konkordatu straciły moc prawną z chwilą jego wejścia w życie. Dlatego, to okólnik Prezesa Rady Ministrów z dnia 28 sierpnia 1925 r. ogłoszony w Monitorze nr 204 z września 1925 r. wymieniał akty prawne, jako sprzeczne z konkordatem, które utraciły moc, niemniej pominął ustawę pruską o pracach zarządu majątku w katolickich gminach kościelnych z dnia 20 czerwca 1875 r., co mogłoby wskazywać, że nie przestała ona obowiązywać. Na terenie tego zaboru dobra kościelne nie były, w rozumieniu tej ustawy własnością Kościoła katolickiego, jako wspólnoty, ale stały się własnością poszczególnych gmin kościelnych. W ówczesnej judykaturze jednak przesądzono, że z chwilą wejścia w życie konkordatu ta ustawa utraciła moc i z tego względu przyjęto, iż katolickie gminy parafialne nie są osobami prawnymi, gdyż osobowości tej nie nadaje im prawo kanoniczne, które wyłącznie decyduje o tym, którym instytucjom kościelnym lub zakonnym przysługuje osobowość prawna (por. wyrok Najwyższego Trybunału Administracyjnego z dnia 14 maja 1927 r., OSP 1927, poz.

292 i orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 31 października 1930 r., III. 2C 231/30, z dnia 21 listopada 1931 r. II 2C 299/31 i z dnia 24 stycznia 1936 r., II C 2101/35, OSNC 1936, Nr 8, poz. 328). W orzecznictwie tym przyjęto, mając na uwadze właściwy cel konkordatu, idący w kierunku zaprowadzenia od razu i w całej pełni zarządu według norm prawa kanonicznego, że z chwilą jego wejścia w życie przestały istnieć gminy kościelne jako osoby prawne i miejsce ich zajęły (sukcesja) właściwe osoby prawne według prawa kanonicznego. Konkordat przestał obowiązywać, jako umowa międzynarodowa w wyniku uchwały Rady Ministrów Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej z dnia 12 września 1945 r. stanowiącej: "Konkordat zawarty między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską przestał obowiązywać". Za uznanie przez drugą stronę faktu rozwiązania tej umowy można przyjąć list papieża Piusa XII na ręce prymasa Polski Augusta Kardynała Hlonda z dnia 17 stycznia 1946 r., odrzucający obwinienie strony kościelnej za zerwanie konkordatu. Według orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 18 sierpnia 1946 r., I CZ 83/46 (powołane przez K. Skubiszewskiego, Konkordat z 10 lutego 1925 r. "Zagadnienia prawnomiędzynarodowe" w: Kościół w II Rzeczypospolitej, red. Z. Zieliński, S. Wilk, Lublin 1980 r.s. 46), należy oddzielić skutki obowiązywania konkordatu w płaszczyźnie międzynarodowej (ratyfikacja) od skutku obowiązywania umowy w porządku krajowym (publikacja w Dzienniku Ustaw). Z tego względu Sąd ten uznał, że chociaż konkordat, na skutek powołanej uchwały Rady Ministrów z dnia 12 września 1945 r. przestał wiązać Polskę ze Stolicą Apostolską, jako traktat międzynarodowy, to jednak stanowił w dalszym ciągu źródło prawa wewnętrznego, gdyż ustawa z dnia 23 kwietnia 1925 r. o zatwierdzeniu układu ze Stolicą Apostolską, określającego stosunek państwa do Kościoła Rzymsko- Katolickiego (Dz. U. Nr 47, poz. 324) nie została uchylona, a uchwała Rady Ministrów z dnia 12 września 1945 r. nie została opublikowana w zbiorze urzędowym. Dodać należy, że także Prokuratoria Generalna w swej opinii z dnia 10 listopada 1945 r. (nr 14575/45-F 15010) wyraziła pogląd, że konkordat z 1925 r. obowiązuje, aż do uchwalenia nowej konstytucji. Wyrażony przez Sąd Apelacyjny pogląd znajduje także poparcie we współczesnej literaturze. Trzeba zauważyć, że nawet zwolennicy przeciwnego poglądu podnoszący, iż konkordat przestał obowiązywać także, jako prawo wewnętrzne, z odwołaniem się do art. 114 Konstytucji z dnia 17 marca 1921 r., stanowiącego, że Kościół Rzymsko- Katolicki rządzi się własnymi prawami, wskazywali, że obowiązuje kodeks prawa kanonicznego z 1917 r., "w granicach obowiązującego w Państwie porządku prawnego" (por. art. 113 tej Konstytucji). Z tego względu, dla rozstrzygnięcia sprawy miała znaczenie odpowiedź na pytanie, czy parafie na gruncie tego kodeksu miały osobowość prawną. Praktykę sądową w okresie powojennym do zmiany ustroju w 1989 r. w tej materii ukształtowało postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 1963 r., I CR 223/63, (OSNC 1964, Nr 10, poz. 198) wyjaśniające, że stosownie do obowiązującego w PRL porządku prawnego osobowość prawną mają parafie, diecezje i diecezjalne seminaria duchowne Kościoła rzymskokatolickiego. Dodać należy, że stanowisko to zostało wtedy zaaprobowane - choć z innym uzasadnieniem w literaturze. W głosie do tego orzeczenia podniesiono bowiem, że parafie i diecezje posiadały osobowość prawną na gruncie Kodeksu prawa kanonicznego z 1917 r. (kan. 1423 § 2 i 1557 § 2) i zachowały ją nadal bez potrzeby rejestracji. To samo należy powiedzieć o istniejących seminariach duchownych (...). Za trafnością tego stanowiska Sądu Najwyższego przemawia art. 1 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego (Dz. U. Nr 9, poz. 87 z późn. zm.) stanowiący że "wszystkie nieruchomości ziemskie związków wyznaniowych przejmuje się na własność Państwa". Przesądzone zatem, że związki wyznaniowe są podmiotami prawa własności nieruchomości, a zatem mają osobowość prawną. Następnym aktem przesądzającym osobowość prawną jednostek organizacyjnych Kościoła katolickiego była ustawa z dnia 23 czerwca 1971 r. o przejściu na osoby prawne Kościoła Rzymskokatolickiego oraz innych kościołów i innych związków wyznaniowych własności niektórych nieruchomości położonych na ziemiach Zachodnich i Północnych (Dz. U. Nr 16, poz. 156). Wprawdzie w samej ustawie nie wymieniono kategorii tych osób prawnych, niemniej w zarządzeniu wykonawczym Dyrektora do Spraw Wyznań z dnia 13 sierpnia 1971 r. wskazano wprost, jako osoby prawne Kościoła Katolickiego, między innymi diecezje i parafie."

Odwołując się następnie do art. 72 u.s.p.k., który stanowi, że dowodem posiadania osobowości prawnej przez istniejące w dniu wejścia w życie ustawy kościelne osoby prawne było ich wymienienie między innymi w ostatnim wydanym drukiem przez diecezję lub archidiecezję, przed wejściem w życie ustawy, wykazie jednostek kościelnych i duchowieństwa (schematyzmie diecezjalnym) Sąd Najwyższy stwierdził, że „ (...) celem tego unormowania nie było przyznanie jednostkom kościelnym osobowości prawnej, lecz tylko jej potwierdzenie, co do osób wcześniej już istniejących (por. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2009 r." II CSK 69/09, OSP 2011, Nr

4, poz. 45). (...) Z powołanego art. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o wpisywaniu do ksiąg hipotecznych praw własności polskich osób prawnych kościelnych i zakonnych wprost wynikało, że osobami prawnymi kościelnymi i zakonnymi (art. 1) są jednostki i instytucje, posiadające osobowość prawną w rozumieniu prawa kanonicznego (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2008 r. III CZP 122/08, OSNC 2009, nr 7-8, poz. 115 i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 1936 r., CII 2101/35). Ustawodawca więc w tym unormowaniu nie odwołał się do konkordatu, ale do prawa kanonicznego, co przemawia za uznaniem osobowości prawnej także parafii. Wprawdzie rzeczywiście, w powołanym spisie Ministerstwa Sprawiedliwości osób prawnych kościelnych i zakonnych (Dz. Urz. Min. Spr. Nr 10 z dnia z dnia 10 maja 1926 r.) brak parafii, ale obejmuje on proboszczów, kościoły parafialne i beneficja proboszczowskie. W literaturze z tamtego okresu podnoszono, że w konsekwencji zmian wprowadzonych po wejściu w życie konkordatu w oparciu o wskazania episkopatu i kanony kodeksu prawa kanonicznego z 1917 r. przyjęto, iż podmiotem własności jest kościół parafialny, jako osoba prawna, który należy utożsamiać z parafią.”

Na marginesie należy zauważyć, że władza komunistyczna, przejmując majątek powódki w 1953 r. uznawała Parafię za jej właściciela, skoro przekazującym był jej proboszcz ks. E. J..

Z tych wszystkich względów Sąd uznał, że powódka wykazała swoje następstwo prawne w stosunku do Parafii Katolickiej w M..

Jeśli chodzi zaś o legitymację procesową powódki to, jak zostało ustalone w sprawie, B. K. – Ordynariusz w oświadczeniu z dnia 30 czerwca 2011 r. wyraził zezwolenie na wytoczenie procesu w niniejszej sprawie.

Odnosnie legitymacji biernej pozwanych w przedmiotowej sprawie Sąd zważył, co następuje.

Do dnia 20 czerwca 2011 r. obowiązywało rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 1990 r. w sprawie wyłączenia nieruchomości zamiennych lub nakładania obowiązku zapłaty odszkodowania na rzecz kościelnych osób prawnych, wydane na podstawie art. 63 ust. 9 ustawy z dnia 17 maja 1989 r., które regulowało zagadnienie podmiotu odpowiedzialnego za dostarczenie nieruchomości zamiennej (gmina, państwowa jednostka organizacyjna, Państwowy Fundusz Ziemi) oraz do zapłaty odszkodowania (Skarb Państwa reprezentowany przez Ministra Finansów). Wyrokiem z dnia 8 września 2011 r. Trybunał Konstytucyjny w sprawie K 3/09 uznał, że art. 63 ust. 9 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. jest niezgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, eliminując tym samym z obrotu prawnego podstawę prawną do wydania rozporządzenia z dnia 21 grudnia 1990 r., które również utraciło moc obowiązującą. Konsekwencją wyroku Trybunału Konstytucyjnego było przede wszystkim powstanie w ustawie z dnia 17 maja 1989 r. luki w zakresie podmiotu odpowiedzialnego za zwrot wywłaszczonej nieruchomości, dostarczenie nieruchomości zamiennej oraz zapłatę odszkodowania.

Wbrew zarzutom Agencji Nieruchomości Rolnych Sąd uznał, że jest ona podmiotem legitymowanym biernie w niniejszej sprawie, ale wyłącznie w zakresie żądania przyznania nieruchomości zamiennej. I to nie jako statio fisci Skarbu Państwa, ale samodzielna osoba prawna. Zgodnie bowiem z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 1991, Nr 107, poz. 464), reguluje ona zasady gospodarowania mieniem Skarbu Państwa w odniesieniu do nieruchomości rolnych w rozumieniu Kodeksu cywilnego położonych na obszarach przeznaczonych w planach zagospodarowania przestrzennego na cele gospodarki rolnej, z wyłączeniem gruntów znajdujących się w zarządzie Lasów Państwowych i parków narodowych. Z kolei zgodnie z art. 5 ustawy, Skarb Państwa powierza Agencji Nieruchomości Rolnych wykonywanie prawa własności i innych praw rzeczowych na jego rzecz w stosunku do mienia, o którym mowa w art. 1 i 2 ustawy. Agencja, obejmując we władanie powierzone składniki mienia Skarbu Państwa, wykonuje we własnym imieniu prawa i obowiązki z nimi związane w stosunku do osób trzecich, jak również we własnym imieniu wykonuje związane z tymi składnikami obowiązki publicznoprawne (ust 2). Agencja wykonuje w imieniu własnym prawa i obowiązki związane z mieniem Skarbu Państwa powierzonym Agencji po zlikwidowanym państwowym przedsiębiorstwie gospodarki rolnej, w tym również prawa i obowiązki wynikające z decyzji administracyjnych (ust 3). Jednocześnie zgodnie z art. 24 ust. 1a ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa dodanym przez art. 28 pkt 2 ustawy z dnia 21 stycznia 2000 r. o zmianie niektórych ustaw

związanych z funkcjonowaniem administracji publicznej obowiązujący od dnia 23 lutego 2000 r. (Dz. U. z 2000 r. Nr 12 poz.136), Agencja Nieruchomości Rolnych reprezentuje Skarb Państwa w sprawach wynikających z postępowania regulacyjnego określonego w ustawach o stosunku Państwa do kościołów i innych związków wyznaniowych w Rzeczypospolitej Polskiej. Przepis art. 24 ust 1a ww. ustawy uznać należy za przepis szczególny w stosunku do art. 5 ww. ustawy w zakresie reprezentacji pozwanego Skarbu Państwa przez Agencję Nieruchomości Rolnych Skarbu Państwa.

Skoro w niniejszej sprawie ustalono, że nieruchomości przejęte na własność Skarbu Państwa były nieruchomościami rolnymi, to podmiotem biernie legitymowanym w niniejszym procesie jest Agencja Nieruchomości Rolnych. Odpowiedzialność Agencji ograniczona jest przy tym, zdaniem Sądu, do dostarczenia nieruchomości zamiennej, co wynika z treści art. 63 ust. 2 u.s.p.k. Żadna z wywłaszczonych nieruchomości nie weszła do zasobu nieruchomości, którymi gospodaruje Agencja, a zatem nie wchodzi w grę żądanie przywrócenia własności nieruchomości.

Jeśli chodzi o legitymację bierną Skarbu Państwa, to zgodnie z art. 36 ustawy z dnia 10 maja 1989 r. Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz. U. 1990, Nr 32, poz. 191 ze zm.), zobowiązania i wierzytelności rad narodowych i terenowych organów administracji państwowej stopnia podstawowego stały się, z dniem wejścia w życie ustawy o samorządzie terytorialnym, zobowiązaniami i wierzytelnościami właściwych gmin (ust. 1). Skarb Państwa przejął jednak zobowiązania i wierzytelności rad narodowych i terenowych organów administracji państwowej stopnia podstawowego i stopnia wojewódzkiego wynikające z prawomocnych orzeczeń sądowych i decyzji administracyjnych wydanych przed dniem 27 maja 1990 r. oraz zobowiązania i wierzytelności powstałe w związku z wykonaniem tych orzeczeń sądowych i decyzji administracyjnych; zobowiązania wynikłe z zawinionego działania lub zaniechania działania rad narodowych i terenowych organów administracji państwowej stopnia podstawowego i wojewódzkiego, mające miejsce przed dniem 27 maja 1990 r., stwierdzone prawomocnymi orzeczeniami sądowymi; inne zobowiązania i wierzytelności rad narodowych i terenowych organów administracji państwowej stopnia wojewódzkiego (art. 36 ust. 3 pkt 3-5).

Zważywszy, że w niniejszej sprawie, zobowiązanie będące przedmiotem regulacji powstało z mocy ustawy uchwalonej przed wejściem w życie ustawy z dnia 27 maja 1990 r. Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym (art.36 ust. 3 pkt 5), uznać trzeba, iż odpowiedzialnym będzie Skarb Państwa.

Sąd zobowiązany był zatem na podstawie art. 67 § 2 k.p.c. do ustalenia właściwej jednostki organizacyjnej (statio fisci) Skarbu Państwa, z którą wiąże się dochodzone roszczenie.

Organem wydającym decyzję w niniejszej sprawie było Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w K.. Prezydium Powiatowej Rady Narodowej było organem wykonawczym i zarządzającym władzy państwowej stopnia powiatowego (art. 12 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej (Dz.U. Nr 14, 130 z późn. zm.). Wykonywanie tzw. ustawy o dobrach martwej ręki należało bowiem do kompetencji właściwych rad narodowych i naczelników powiatów.

Z dniem 1 czerwca 1975 r., na podstawie § 2 pkt 19 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 maja 1975 r. w sprawie określenia zadań i uprawnień należących do powiatowych rad narodowych i naczelników powiatów, które przejmują wojewódzkie rady narodowe i wojewodowie (dz. U. 1975, Nr 17, poz. 94) do wojewodów przeszły dotychczasowe zadania i uprawnienia naczelników powiatów wynikające z ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego (Dz. U. z 1950 r. Nr 9, poz. 87 i Nr 10, poz. 111, z 1969 r. Nr 13, poz. 95 i z 1974 r. Nr 22, poz. 131). Zadania te obejmowały:

a) wyłączenie od przejęcia na własność Państwa miejsc przeznaczonych do wykonywania kultu religijnego, jak również budynków mieszkalnych stanowiących siedzibę klasztorów, kurii biskupich i arcybiskupich, konsystorza i zarządów innych związków wyznaniowych - choćby budynki te lub miejsca stanowiły część nieruchomości podlegających przejęciu na własność Państwa (art. 2 ust. 2),

b) orzekanie o tym, czy nieruchomość ziemska posiada charakter nieruchomości związku wyznaniowego (art. 4 ust. 4),

c) orzekanie o tym, czy nieruchomości stanowi gospodarstwo rolne proboszcza, oraz o przejściu na własność Państwa nadwyżki gospodarstwa rolnego proboszcza (art. 4 ust. 5).

Pozostałe kompetencje prezydiów powiatowych rad narodowych przeszły, zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 2 listopada 1973 r. o zmianie ustawy o radach narodowych (Dz.U. Nr 47, poz. 276 z późn. zm.), na terenowe organy administracji państwowej szczebla wojewódzkiego, a następnie na podstawie art. 53 ust. 1 ustawy z dnia 22 marca 1990 r. o terenowych organach administracji rządowej ogólnej (Dz.U. Nr 21, poz. 123) do właściwości wojewodów. W myśl cytowanego przepisu, do właściwości wojewodów przechodzą określone w przepisach prawa zadania i kompetencje należące dotychczas do wojewódzkich rad narodowych oraz terenowych organów administracji państwowej o właściwości ogólnej i o właściwości szczególnej stopnia wojewódzkiego, jeżeli te zadania i kompetencje nie zostały przekazane, w odrębnych ustawach, organom samorządu terytorialnego lub innym organom.

Jednocześnie art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 21 stycznia 2000 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem administracji publicznej (Dz.U. Nr 12, poz.136 ze zm.) stanowi, że w postępowaniach administracyjnych i sądowych, w których stroną jest Skarb Państwa, wynikających z działalności państwowych jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej, które: 1) przed dniem 1 stycznia 1999 r. uzyskały osobowość prawną lub zostały zlikwidowane albo 2) z dniem 1 stycznia 1999 r. zostały przejęte przez jednostkę samorządu terytorialnego, Skarb Państwa reprezentuje wojewoda właściwy ze względu na siedzibę jednostki.

Jak wyżej wskazano, Skarb Państwa przejął zobowiązania terenowych organów administracji państwowej. Skoro organem administracji publicznej w województwie jest aktualnie wojewoda, ten podmiot powinien reprezentować Skarb Państwa w postępowaniu dotyczącym zobowiązań, które obciążały terenowe organy administracji państwowej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 25 stycznia 1958 r. o radach narodowych. Zdaniem Sądu, nie ma podstaw, aby w zakresie roszczenia o zapłatę odszkodowania Skarb Państwa reprezentował w niniejszym postępowaniu Starosta (...), gdyż zgodnie z art. 11 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, starosta jest organem reprezentującym skarb państwa w sprawach gospodarowania nieruchomościami, z zastrzeżeniem wyjątków wynikających z przepisów niniejszej ustawy oraz odrębnych ustaw.

Wskazać należy, iż stanowisko o właściwości wojewody jako statio fisci Skarbu Państwa w sprawach regulacyjnych zostało zaakceptowane przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu w sprawach I ACa 408/14, I ACa 962/14, I ACa 878/15, I ACa 879/15 i Sąd Najwyższy w sprawach II CSK 33/15, IV CSK 90/15.

W ocenie Sądu Starosta (...) jest właściwym statio fisci jeśli chodzi o żądanie zwrotu nieruchomości, które pozostają własnością Skarbu Państwa, jak i odpowiedzialnym za dostarczenie nieruchomości zamiennej. Wniosek taki płynie właśnie z art. 11 u.g.n.

Z kolei udział Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych jako statio fisci Skarbu Państwa odnosi się tylko do żądania przyznania odpowiedniej nieruchomości zamiennej i wynika z art. 34 pkt 8 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. 2011, Nr 12, poz. 59), zgodnie z którym dyrektor regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych reprezentuje Skarb Państwa w sprawach wynikających z postępowania regulacyjnego określonego w ustawach o stosunku Państwa do kościołów i innych związków wyznaniowych w Rzeczypospolitej Polskiej. Z tym, że w ocenie Sądu orzekającego w niniejszej sprawie, legitymacja Skarbu Państwa – Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych aktualizuje się wyłącznie gdy przedmiotem przejścia na podstawie tzw. ustawy o dobrach martwej ręki były lasy – art. 2 ustawy o lasach.

Zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz. U. 1990, Nr 32, poz. 191 ze zm.), majątek nieruchomy przekazany na własność gmin w trybie tej ustawy, podlegał postępowaniu regulacyjnemu, o którym stanowi art. 61-63 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Interpretacja powyższego przepisu oznacza, że w przypadku, gdy nieruchomość będąca przedmiotem postępowania regulacyjnego stała się w wyniku dokonanej komunalizacji mieniem gminy, gmina mogła być zobowiązana do zwrotu wywłaszczonej

nieruchomości w trybie art. 63 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. Zdaniem Sądu Okręgowego legitymacja bierna służy pozwanej Gminie K. w sprawie niniejszej tylko i wyłącznie w zakresie żądania przywrócenia własności nieruchomości gruntów przejętych przez Skarb Państwa od powódki, a aktualnie stanowiących własność Gminy. W aktualnym stanie prawnym, nie ma dostatecznych podstaw do przyjęcia dalej idącej odpowiedzialności gminy, tj. za dostarczenie odpowiedniej nieruchomości zamiennej oraz za zapłatę odszkodowania.

Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 grudnia 2015 r. (II CSK 33/15, Biul. SN 2016/2/10) „Zgodnie z art. 63 ust. 1 ustawy o stosunku Państwa Polskiego do Kościoła Katolickiego regulacja może polegać na przywróceniu kościelnym osobom prawnym własności nieruchomości wymienionych w art. 61 ust. 1 i 2 lub ich części lub, gdyby przywrócenie własności natrafiało na trudne do przewyciężenia przeszkody, na przyznaniu odpowiedniej nieruchomości zamiennej, lub w razie niemożności dokonania regulacji przewidzianych w art. 63 ust. 1 pkt 1 i 2 na przyznaniu odszkodowania ustalonego według przepisów o wywłaszczeniu nieruchomości. Jak wskazał Trybunał Konstytucyjny w uchwale z dnia 24 czerwca 1992 r., W 11/91 (OTK 1992, Nr 1, poz. 18) i Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 27 kwietnia 2012 r., V CSK 207/11 (OSNC-ZD 2012, Nr 3, poz. 69) istotą tego postępowania jest przywrócenie w naturze określonych składników mienia Kościoła Katolickiego (art. 63 ust. 1 pkt 1) albo naprawienie wyrządzonej szkody (art. 63 ust. 1 pkt 2 i 3). Sposoby te są równorzędne i powinny być rozważane w ustawowej kolejności, co oznacza że nie jest dopuszczalne zasądzenie odszkodowania jeżeli istnieje możliwość przywrócenia własności lub przyznania nieruchomości zamiennej. Wskazany porządek zaspakajania roszczeń, determinowany ustawowymi przesłankami, wyznacza pośrednio legitymację bierną w postępowaniu regulacyjnym.”

Na gruncie niniejszej sprawy oznacza to, że legitymację bierną mają Gmina K. w zakresie roszczenia o przywrócenie własności działek obecnie stanowiących jej własność, Agencja Nieruchomości Rolnych, która odpowiada w zakresie roszczenia o przyznanie nieruchomości zamiennych, Skarb Państwa – Starosta (...), który odpowiada w zakresie przywrócenia własności działki numer (...) i roszczenia o przyznanie nieruchomości zamiennych oraz Skarb Państwa – Wojewoda (...), który odpowiada w zakresie roszczenia o odszkodowanie.

Pozwani ANR i Skarb Państwa podnieśli także zarzut niedopuszczalności drogi sądowej we fragmencie sprawy z tego względu, że rozstrzygnięcie o tym czy nieruchomość ziemską posiada charakter nieruchomości związku wyznaniowego czy też gospodarstwa rolnego proboszcza należy do kompetencji wojewodów, a orzeczenie takie stanowi prejudykat w sporze sądowym o dokonanie regulacji.

Zarzutu tego Sąd rozpoznający niniejszą sprawę nie podziela.

Tę kwestię wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 2 grudnia 2015 r. (IV CSK 90/15, LEX nr 2007805) stwierdzając, że „Brak podstaw do przyjęcia, że w postępowaniu regulacyjnym, którego celem jest przywrócenie własności gruntu stanowiącego - w chwili przejścia nieruchomości na własność Państwa - gospodarstwo rolne proboszcza, strona powinna uzyskać, zgodnie z art. 4 ust. 5 ustawy z 1950 r. o przejściu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw i utworzeniu Funduszu Kościelnego, decyzję właściwego ministra stwierdzającego, że nieruchomość stanowi gospodarstwo rolne proboszcza. Postępowanie regulacyjne jest postępowaniem mającym na celu odzyskanie przez kościelne osoby prawne części tych nieruchomości, które objęte działaniem ustawy z 1950 r., zostały przejęte z naruszeniem interesów kościelnej osoby prawnej, nie ma zaś na celu reaktywowania gospodarstwa rolnego proboszcza. Postępowanie regulacyjne nie jest postępowaniem toczącym się na podstawie przepisów ustawy z 1950 r. i dla jej prawidłowego wykonania. Postępowanie regulacyjne jest postępowaniem mającym zadośćuczynić krzywdom, jakich doznał Kościół Katolicki w Polsce w przeszłości, stąd też roszczenia ujęte w art. 63 ustawy z 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej wskazują ich rodzaj, daleko szerszy od li tylko "przywrócenia własności". Stąd też w takim postępowaniu sąd, nawet gdyby chodziło wyłącznie o przywrócenie własności, ustala czy nieruchomość została przejęta w trybie przepisów ustawy z 1950 r., czy doszło do wydzielenia gospodarstwa rolnego proboszcza. Stwierdzenie, że do wydzielenia należnego gospodarstwa rolnego nie doszło, uzasadnia uwzględnienie żądania w zakresie powierzchni przewidzianej ustawą z 1950 r., przy czym istotnie chodzi o rolny charakter tych nieruchomości za czym przemawia treść art. 61

ust. 1 pkt 2 zdanie drugie i trzecie ustawy z 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej.”.

Całkowicie chybiony był również zarzut pozwanych, że pozostawienie (poręczenie) proboszczowi gospodarstwa rolnego o powierzchni 3.44.90 ha, czyni roszczenie powódki bezzasadnym, wobec działania, jak to sugerują pozwani, Państwa zgodnie z prawem.

Jak zostało ustalone w przedmiotowej sprawie, protokołem przejęcia z dnia 15 października 1953 r., na podstawie ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego, przejęto na rzecz Państwa „nieruchomość ziemską w M., gmina K. – Północ, pow. K.”, należącą do P. Katolickiego w M., składającą się z ziemi i łąki, zapisanych w KW tom II, karta 68, z zaznaczeniem, że z ogólnego obszaru 40.63.47 ha pozostaje dla proboszcza 3.44.90 ha, a na Państwo przejęto 37.18.57 ha. Ostatecznie jednak na rzecz Państwa przejęto 36,5932 ha, a nie 37,1857 ha jak określono protokołem z dnia 15 października 1953 r. Wynika z tego, że dla proboszcza Parafii pozostawiono 3.44.90 ha.

Sąd Najwyższy w uzasadnieniu powołanego wyżej wyroku z dnia 2 grudnia 2015 r. wyjaśnił, że „Z przepisów ustawy z 17 maja 1989 r. wynika, że ustawodawca nie zamierzał zwrócić Kościołowi (...) wszystkich nieruchomości przejętych na własność Państwa w trybie ustawy z 20 marca 1950 r. Przepisy ustawy z 17 maja 1989 r. dotyczą jedynie części tych gruntów i obejmują dwa przypadki. Pierwszy wynika z art. 60 ust. 1 pkt 2 i nie wiąże się z postępowaniem regulacyjnym, przepis przesądza o nabyciu ex lege własności części gruntów objętych działaniem ustawy z 20 marca 1950 r., w razie spełnienia przesłanek wskazanych w przepisie. Drugi wynika z mającego znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy art. 61 ust. 1 pkt 2, w którym ustawodawca zdecydował, że postępowaniu regulacyjnemu poddane zostają nieruchomości upaństwowione w trybie ustawy z 20 marca 1950 r. jeżeli nie wydzielono z nich należnych gospodarstw proboszczów i, jak należy rozumieć, w zakresie odnoszącym się do gruntu niewydzielonego. Oznacza to, że przywróceniu, w postępowaniu regulacyjnym przed Komisją Majątkową i obecnie w postępowaniu przed sądem, podlega własność tych nieruchomości, które stanowiły gospodarstwa rolne proboszczów i dotyczy to powierzchni poręczanej w ustawie o p.d.m.r. Obszar gospodarstw proboszczów poręczanych przez Państwo, a więc niepodlegających przejęciu, wynikał z art. 4 ust. 2 ustawy o p.d.m.r. - przejęciu podlegała wyłącznie nadwyżka ponad ustawową granicę. Stwierdzenie, że przejęciu podlegała wyłącznie nadwyżka obszaru ponad granicę określoną w art. 4 ust. 2, czyli obszar ponad 50 ha lub ponad 100 ha jeżeli były to grunty położone na terenie województw (...), (...) i (...) (art. 4 ust. 3 ustawy), czyni nietrafnym stanowisko skarżącego, który dowodzi, że ustawa z 20 marca 1950 r. wyznaczając granicę górną i nie wskazując granicy dolnej poręczanego gospodarstwa rolnego proboszcza, usprawiedliwia wnioskowanie, iż roszczenie z art. 61 ust. 1 pkt 2 u.s.p.k.k. nie powstaje jeżeli kościelna osoba prawna otrzymała (zatrzymała) z tego gospodarstwa chociażby minimalną powierzchnię. Skarżący wskazywał, że taka sytuacja miała miejsce w sprawie skoro z przejęcia wyłączono areal o powierzchni 0,578 ha i zwrócono 1,93 ha; w ocenie skarżącego skutkowało to brakiem roszczenia regulacyjnego. Nietrafność tego poglądu wobec brzmienia art. 4 ust. 3 ustawy o p.d.m.r. nie budzi wątpliwości. Ponadto skarżący pominął, że art. 61 ust. 1 pkt 2 ustawy z 17 maja 1989 r. stanowi o niewydzieleniu "należnych w myśl ustawy gospodarstw rolnych proboszczów". Ustawa z 20 marca 1950 r. przewidywała wydzielenie (poręczenie) gruntów o powierzchni wyżej wskazanej, ta zatem powierzchnia, to jest 50 ha lub 100 ha była "należna" w myśl ustawy. Niewydzielenie powierzchni należnej uzasadnia roszczenie regulacyjne.”.

Podzielając w pełni przedstawioną argumentację prawną Sądu Najwyższego Sąd orzekający w niniejszej sprawie stanął na stanowisku, że poręczenie proboszczowi powodowej Parafii gospodarstwa rolnego o powierzchni 3.44.90 ha nie stanowiło należytego wydzielenia (poręczenia) proboszczowi gospodarstwa rolnego. Zgodnie bowiem z art. 1 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw i utworzeniu Funduszu Kościelnego (Dz. U. Nr 9, poz. 87 z późn. zm., dalej jako ustawa o p.d.m.r.) wszystkie nieruchomości ziemskie związków wyznaniowych przejmuje się na własność Państwa; nie podlegają przejęciu kościelne nieruchomości ziemskie, stanowiące gospodarstwa rolne proboszczów (art. 4 ust. 2 i 3), które Państwo poręcza pełniącym te funkcje duchownym, jako podstawę ich zaopatrzenia. Jak stanowił zaś art. 4 ust. 2 i 3 ustawy o p.d.m.r. gospodarstwami rolnymi proboszczów, które Państwo poręcza tym duchownym na podstawie art. 1 ust. 2, są nieruchomości ziemskie (ust. 1), znajdujące się w posiadaniu proboszczów (choćby były oddane w

dzierżawę) w granicach do 50 ha, a na terenie województw: (...), (...) i (...) - do 100 ha; w przypadku, gdy gospodarstwo rolne proboszcza przekracza granicę obszaru, określoną w ust. 2, przejściu na rzecz Państwa podlega jedynie nadwyżka obszaru ponad tę granicę.

Zatem na terenie województwa (...) Państwo przejmując na własność nieruchomości związków wyznaniowych, miało obowiązek poręczyć duchownym pełniącym funkcje proboszczów gospodarstwa rolne do 100 ha. Przejęciu miała podlegać jedynie nadwyżka obszaru ponad granicę 100 ha. Tymczasem w przedmiotowej sprawie Państwo na podstawie ustawy o p.d.m.r. przejęło na własność nieruchomość ziemską związku wyznaniowego (Parafii Katolickiej w M.) o powierzchni 36,5932 ha, pozostawiając proboszczowi 3.44.90 ha. N. powierzchni należnej uzasadnia zatem roszczenie regulacyjne.

W tym kontekście bezzasadny jest również zarzut pozwanej ANR, że przejście na podstawie ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o dobrach martwej ręki było zgodne z prawem skoro powódka nie wykazała, że nieruchomości objęte przedmiotem sporu były gospodarstwem rolnym proboszcza lub beneficjum proboszczowskim, a nie nieruchomościami związku wyznaniowego. Zdaniem pozwanej ANR, przedmiotowe działki stanowiły nieruchomości ziemskie związku wyznaniowego skoro w protokole przejścia z 1953 r. wpisano, że właścicielem przejętych nieruchomości było Probostwo Katolickie w M..

Już wyżej przytoczono pogląd Sądu Najwyższego, że „(...) w postępowaniu regulacyjnym sąd, nawet gdyby chodziło wyłącznie o przywrócenie własności, ustala czy nieruchomość została przejęta w trybie przepisów ustawy z 1950 r., czy doszło do wydzielenia gospodarstwa rolnego proboszcza. Stwierdzenie, że do wydzielenia należnego gospodarstwa rolnego nie doszło, uzasadnia uwzględnienie żądania w zakresie powierzchni przewidzianej ustawą z 1950 r., przy czym istotnie chodzi o rolny charakter tych nieruchomości.”

Ponadto, jak stanowi art. 61 ust. 1 pkt 2 u.s.p.k., na wniosek kościelnych osób prawnych wszczyna się postępowanie, zwane dalej "postępowaniem regulacyjnym", w przedmiocie przywrócenia im własności upaństwowionych nieruchomości lub ich części przejętych w toku wykonywania ustawy o dobrach martwej ręki, jeżeli nie wydzielono z nich należnych w myśl tej ustawy gospodarstw rolnych proboszczów. Z kolei zaś w samej ustawie o p.d.m.r. w art. 1 ust. 1 wprost jest mowa o tym, że ma ona zastosowanie do wszystkich nieruchomości ziemskich związków wyznaniowych. Skoro ustawę o p.d.m.r. stosowało się do wszystkich nieruchomości ziemskich związków wyznaniowych, a wyłączeniu od przejścia podlegały kościelne nieruchomości ziemskie, stanowiące gospodarstwa rolne proboszczów, które Państwo poręczało pełniącym te funkcje duchownym, jako podstawę ich zaopatrzenia, to należy wnioskować, że pozostałe przejęte grunty były traktowane jak nieruchomości ziemskie związku wyznaniowego. Zważywszy, że podstawą ich przejścia były przepisy ustawy o p.d.m.r. to grunty te, niezależnie od tego czy de facto stanowiły czy nie gospodarstwo rolne proboszcza, podlegają regulacji na podstawie art. 61 ust. 1 pkt 2 u.s.p.k.

Powyższe sprawia, że roszczenie regulacyjne powódki co do samej zasady jest usprawiedliwione i ocenić należy, który ze sposobów regulacji winien mieć w sprawie zastosowanie.

Przechodząc do merytorycznej oceny powództwa przypomnieć trzeba, że powódowa Parafia w niniejszym postępowaniu zgłosiła dwa żądania przewidziane w art. 63 ustawy z dnia 17 maja 1989 r., z czego dwa jako żądania ewentualne tj. o przyznanie nieruchomości zamiennych i zapłatę odszkodowania co do gruntów o powierzchni 34,7687 ha. We wniosku o wszczęcie postępowania regulacyjnego przed Komisją Majątkową domagała się przywrócenia własności nieruchomości położonej we wsi M., woj. (...) o obszarze 15,75,81 ha oraz przyznania gruntów zamiennych lub odszkodowania za działki przekazane rolnikom indywidualnym o łącznej powierzchni 19,29,56 ha. Z tej okoliczności strona pozwana wyprowadzała wniosek o wygaśnięciu roszczeń o przyznanie nieruchomości zamiennej i zapłatę za nieruchomości położonej we wsi M., woj. (...) o obszarze 15,75,81 ha oraz o wygaśnięciu roszczeń o przywrócenie własności i zapłatę za działki przekazane rolnikom indywidualnym o łącznej powierzchni 19,29,56 ha.

Zarzuty pozwanego są chybione.

Art. 63 ust. 1 u.s.p.k. w punktach od 1 do 3 wskazuje na możliwe sposoby regulacji. Stanowi on, że regulacja może polegać na:

- 1) przywróceniu kościelnym osobom prawnym własności nieruchomości wymienionych w art. 61 ust. 1 i 2 lub ich części,
- 2) przyznaniu odpowiedniej nieruchomości zamiennej, gdyby przywrócenie własności natrafiło na trudne do przewyciężenia przeszkody,
- 3) przyznaniu odszkodowania ustalonego według przepisów o wywłaszczaniu nieruchomości, w razie niemożności dokonania regulacji przewidzianych w pkt 1 i 2.

Charakter prawny roszczeń przewidzianych w postępowaniu regulacyjnym był przedmiotem orzecznictwa Sądu Najwyższego, który w wyroku z dnia 4 grudnia 2008 r. (I CSK 214/08, OSNC-ZD 2009/C/80) wskazał, że przepisy ustawy z dnia 17 maja 1989 r. (art.61 – 64) przewidują trzy zasadnicze kategorie roszczeń „regulujących”, określonych w art.63 ust.1 pkt 1-3 oraz sekwencję ich dochodzenia, według której w razie niemożności przywrócenia własności nieruchomości lub przyznania odpowiedniej nieruchomości zamiennej możliwe jest uwzględnienie roszczenia o odszkodowanie.

W wyroku z dnia 27 kwietnia 2012 r. (V CSK 207/11, OSNC-ZD 2012/C/69) Sąd Najwyższy podniósł natomiast, że sformułowania ustawy w omawianym zakresie są nieprecyzyjne w zakresie charakteru roszczenia, z jakim do sądu mogła wystąpić kościelna osoba prawna w razie niezgodnienia orzeczenia przed Komisją Majątkową, bowiem ustawa ta posługiwała się terminem „zasądzenie roszczenia”. Sąd Najwyższy w powołanym orzeczeniu wyraził pogląd, że jedynym roszczeniem, z jakim kościelna osoba prawna mogła wystąpić do sądu, było roszczenie o przeprowadzenie postępowania zgodnie z art. 63 ustawy, które ma charakter roszczenia o ukształtowanie prawa, a nie o zasądzenie. Z tego względu, zdaniem Sądu Najwyższego, wystarczające dla możliwości rozważania kolejno całej sekwencji powyższych roszczeń przez sąd, było zgłoszenie w procesie sądowym podstawowego z nich, tj. żądania przywrócenia własności nieruchomości. Ze stanowiska Sądu Najwyższego wynika, że ewentualne ustalenie w procesie cywilnym przez sąd, iż przywrócenie to napotyka na trudne do przewyciężenia przeszkody, uruchamia konieczność rozważenia kolejno pozostałych sposobów naprawienia szkody. Na tle tych uwag Sąd Najwyższy wypowiedział tezę, że w postępowaniu cywilnym wszczętym na podstawie art. 64 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. (którego odpowiednikiem obecnie jest art. 4 ustawy zmieniającej, zawierający analogiczną regulację), nie ma zastosowania zakaz orzekania ponad żądanie, bowiem w przeciwnym wypadku doszłoby do zaprzeczenia celu, jakiemu służyć miało postępowanie regulacyjne.

Powołując się na powyższy wyrok i uchwałę Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 czerwca 1992 r., W 11/91 (OTK 1992, Nr 1, poz. 18) Sąd Najwyższy w uzasadnieniu powoływanego już wyroku z dnia 9 grudnia 2015 r. (II CSK 33/15) wskazał, że „istotą postępowania regulacyjnego jest przywrócenie w naturze określonych składników mienia Kościoła Katolickiego (art. 63 ust. 1 pkt 1) albo naprawienie wyrządzonej szkody (art. 63 ust. 1 pkt 2 i 3). Sposoby te są równorzędne i powinny być rozważane w ustawowej kolejności, co oznacza że nie jest dopuszczalne zasądzenie odszkodowania jeżeli istnieje możliwość przywrócenia własności lub przyznania nieruchomości zamiennej.”

Dlatego też, pomimo, że powódka w niniejszej sprawie domagała się przyznania nieruchomości zamiennych, ewentualnie zapłaty odszkodowania, nie formułując wprost żądania przywrócenia własności, Sąd kierując się tym, że postępowanie regulacyjne jest postępowaniem mającym zadośćuczynić krzywdom, jakich doznał Kościół Katolicki w Polsce w przeszłości, stanął na stanowisku, że samo zgłoszenie żądania dokonania regulacji na podstawie art. 63 ust. 1 pkt. 1 – 3 w zw. z art. 61 ust. 1 pkt 2, 6 oraz 7 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej w odniesieniu do konkretnie oznaczonych nieruchomości jest skutecznie zgłoszonym roszczeniem regulacyjnym.

Ponownie kierując się celem postępowania regulacyjnego, Sąd uznał, że do skutecznego zgłoszenia roszczenia o przeprowadzenie postępowania regulacyjnego przed sądem powszechnym wystarczające było samo zainicjowanie postępowania regulacyjnego przed Komisją Majątkową poprzez określenie przez wnioskodawcę we wniosku nieruchomości znacjonalizowanej, której wniosek dotyczy oraz wyartykułowanie żądania przeprowadzenia w stosunku do tejże nieruchomości postępowania regulacyjnego czy to w formie przywrócenia własności, czy przyznania nieruchomości zamiennych czy zapłaty odszkodowania. Z tych względów Sąd nie podzielił zarzutu pozwanych, że wobec niezachowania tożsamości rodzajowej roszczeń w postępowaniu sądowym w stosunku do żądań zgłoszonych w postępowaniu przed Komisją Majątkową, roszczenia powódki o przyznanie nieruchomości zamiennej i zapłatę za nieruchomości położonej we wsi M., woj. (...) o obszarze 15,75,81 ha oraz o przywrócenie własności i zapłatę za działki przekazane rolnikom indywidualnym o łącznej powierzchni 19,29,56 ha wygasły.

Odnosząc się jeszcze co do zasady odpowiedzialności pozwanych należy wskazać, że grunty, których dotyczył wniosek o wszczęcie postępowania regulacyjnego zostały powodowej Parafii odebrane na podstawie ustawy o p.d.m.r. z 1950 r., o czym wprost jest mowa w protokole przejęcia z dnia 15 października 1953 r. Dlatego też zachodzi podstawa prawna do regulacji spraw majątkowych powodowej Parafii co do gruntów objętych wnioskiem o wszczęcie postępowania regulacyjnego i pozwem w niniejszej sprawie na podstawie art. 61 ust. 1 pkt 2 u.s.p.k.

Mając powyższe na względzie, Sąd uznając roszczenie regulacyjne powódki za słuszne co do zasady, rozważał kolejno każdy z ustawowo przewidzianych sposobów dokonania regulacji.

Przypomnieć należy, że zgodnie z art. 63 ust. 1 u.s.p.k. regulacja może polegać na:

- 1) przywróceniu kościelnym osobom prawnym własności nieruchomości wymienionych w art. 61 ust. 1 i 2 lub ich części;
- 2) przyznaniu odpowiedniej nieruchomości zamiennej, gdyby przywrócenie własności natrafiało na trudne do przewyciężenia przeszkody;
- 3) przyznaniu odszkodowania ustalonego według przepisów o wywłaszczaniu nieruchomości, w razie niemożności dokonania regulacji przewidzianych w pkt 1 i 2.

Jak już było wskazane wyżej, sposoby te są równorzędne i powinny być rozważane w ustawowej kolejności, co oznacza że nie jest dopuszczalne zasądzenie odszkodowania jeżeli istnieje możliwość przywrócenia własności lub przyznania nieruchomości zamiennej.

Ustalony w sprawie stan faktyczny, zdaniem Sądu nie dał podstaw do uwzględnienia roszczenia regulacyjnego, chociażby w części poprzez przywrócenie własności na rzecz powódki przejętych gruntów.

Po pierwsze przywróceniu mogą podlegać wyłącznie działki stanowiące obecnie własność ANR, Skarbu Państwa bądź gminy. Regulacja bowiem, jak stanowi art. 61 ust. 4 pkt 3 u.s.p.k., nie może naruszać praw nabytych przez niepaństwowe osoby trzecie, w szczególności przez inne kościoły i związki wyznaniowe oraz rolników indywidualnych. Tymczasem działki (według aktualnego oznaczenia geodezyjnego) o numerach (...) stanowią obecnie własność osób fizycznych (rolników indywidualnych) bądź niepaństwowych osób prawnych (Energa Operator SA, Oddział K.).

Po drugie, zważywszy na treść art. 63 ust. 1 pkt 2 u.s.p.k. przywrócenie własności nie jest możliwe jeżeli trafia na trudne do przewyciężenia przeszkody. Prowadzi to, zdaniem Sądu, do wniosku, że przywrócenie własności może dotyczyć wyłącznie gruntów, które mogą być przedmiotem obrotu i co do których ze względów prawnych podmiotem własności może być Parafia. I tak, stanowiące własność Gminy K. działki o numerach (...) znajdują się na terenach o przeznaczeniu tereny dróg klasy dojazdowej, a działka (...), stanowiąca własność Skarbu Państwa, wykorzystywana jest jako droga. Zgodnie zaś z art. 2a ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (t.j. Dz.U.2016.1440) podmiotem własności dróg krajowych może być wyłącznie Skarb Państwa, a dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych właściwy samorząd województwa, powiatu lub gminy. Jakkolwiek co do wymienionych działek nie zostało

wykazane, że stanowią one drogi publiczne w rozumieniu art. 1 powołanej ustawy o drogach publicznych, to zgodzić się należy ze stanowiskiem powódki, że z uwagi na przeznaczenie tych nieruchomości, miałyby ona ograniczone możliwości ich wykorzystania. Ponownie należy odwołać się do argumentu celu postępowania regulacyjnego tj. zadośćuczynienia krzywdom związanym z odebraniem majątku Parafii. Powódce na podstawie ustawy o p.d.m.r. odebrano grunty o charakterze rolnym, tworzące zwarty areal i w zasadzie jednorodnie wykorzystywane. Na skutek przekształceń własnościowych i geodezyjnych obecnie przedmiotem przywrócenia własności ze względu na podmiot będący właścicielem (gmina, Skarb Państwa) mogą być poszczególne, wydzielone z większych obszarów niewielkie bądź co do kształtu nietypowe działki gruntu o innym przeznaczeniu – pod drogi dojazdowe. Przywrócenie własności tych gruntów nie spełniałoby celu regulacji i w tym znaczeniu natrafia na trudne do przewyciężenia przeszkody.

Co do działki (...) sam Skarb Państwa przyznał, że przywrócenie własności tej nieruchomości napotyka na trudne do przewyciężenia przeszkody w rozumieniu art. 63 ust. 1 pkt 2 u.s.p.k.

Zdaniem Sądu również przywrócenie własności części działki numer (...) oraz działek o numerach (...) napotyka na trudne do przewyciężenia przeszkody w rozumieniu art. 63 ust. 1 pkt 2 u.s.p.k.

Jak zostało ustalone w sprawie, część działki (...), o pow. 1600 m⁽²⁾, stanowiącej własność Gminy K. znajduje się na terenach o przeznaczeniu H26ZL – tereny lasów, H18KDW – tereny dróg wewnętrznych, H51MN – tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. Jej kształt jest podłużny, nieregularny i w znacznej większości obejmuje tereny dróg wewnętrznych (H18KDW). Gdyby była to działka przeznaczona wyłącznie pod tereny zabudowy mieszkaniowej, z możliwością jej faktycznej zabudowy, byłaby pełnowartościowym gruntem, co do którego brak byłoby przeszkód do przywrócenia własności. Część działki nr (...) w znacznej większości obejmuje jednak tereny dróg wewnętrznych. Dlatego też w stosunku do niej zachodzą, w ocenie Sądu, te same przeszkody jak w odniesieniu do w/w działek w całości przeznaczonych pod drogi dojazdowe. W tym przypadku również przywrócenie własności nie spełniałoby celu regulacji.

Podobne uwagi należy odnieść do działki numer (...), o pow. 210 m⁽²⁾, stanowiącej własność Gminy K., która, jak zostało ustalone, znajduje się na terenach o przeznaczeniu H10ZLP i H30ZL – tereny lasów i H7R – tereny rolnicze, jest działką wąską i długą, przebiegająca wzdłuż 9 działek o przeznaczeniu rolniczym. Już sama jej powierzchnia prowadzi do wniosku, że przywrócenie własności działki nie spełniałoby celu regulacji.

Również podobne uwagi należy odnieść do działki numer (...), o pow. 726 m², stanowiącej własność Gminy K., w ewidencji gruntów oznaczonej R – tereny rolne i znajdującej się w obszarze, na którym teren jest zagospodarowany charakterystycznie dla powstającego osiedla domów jednorodzinnych, uwzględniając w tym drogi wewnętrzne (gruntowe), obszar związany z urządzeniami infrastruktury technicznej jak i działki jeszcze nie zagospodarowane.

Odnośnie działek (...) w ślad za Sądem Apelacyjnym w Poznaniu (wyrok z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie I ACa 356/11, LEX nr 898644), wskazać trzeba, że „(...) jeżeli chodzi o "przywrócenie kościelnym osobom prawnym własności" ustawodawca wykluczył ją, gdyby restytucja natrafiała na "trudne do przewyciężenia przeszkody". Użyte określenie w ustawie nie zostało zdefiniowane. Przyjąć należy, że chodzi tu o takie sytuacje, gdy nieruchomość obciążona jest prawami osób trzecich, nastąpiło już takie gospodarcze wykorzystanie nieruchomości, że restytucja wiązałaby się z koniecznością rozliczeń lub rodziłaby spory z tym związane.”

Po pierwsze, działki te, jak zostało ustalone, stanowią własność Miasta i Gminy K. w użytkowaniu wieczystym Miejsko Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji. Tym samym przywrócenie ich własności naruszałoby prawa nabyte przez niepaństwową osobę prawną.

Po drugie, działka (...), o pow. 11754 m⁽²⁾, znajduje się na terenach o przeznaczeniu H5UT – tereny usług turystyki, a działka (...), o pow. 134346 m⁽²⁾, znajduje się na terenach o przeznaczeniu H2US – tereny usług sportu i rekreacji, H5UT – tereny usług turystyki, H17R – tereny rolnicze, H3WSs i H4WSs – tereny wód powierzchniowych płynących. Na działkach znajdują się elementy infrastruktury związanej ze świadczeniem usług turystycznych, w części są

dzierżawione przez osoby trzecie posiadające umowy dzierżawy, które na wydzierżawionych gruntach wzniosły domki rekreacyjno – wypoczynkowe. Działki (...) są wykorzystywane na cele społeczności lokalnej na potrzeby sportu i rekreacji, w zakresie zadań własnych Gminy. Na działkach tych zostały poczynione przez Gminę nakłady o łącznej wartości co najmniej 607.333,32 zł, przy czym wartość działki (...) wynosi 71.464,32 zł, a działki (...) 816.823,68 zł.

Powyższe, zdaniem Sądu, prowadzi do wniosku, że nastąpiło już takie gospodarcze wykorzystanie nieruchomości, że restytucja wiązałaby się z koniecznością rozliczeń lub rodziłaby spory z tym związane. Przy czym wartość gruntów jest niższa od wszystkich nakładów poczynionych na nieruchomości przez Gminę i osoby prywatne zważywszy na dobry stan techniczny infrastruktury turystycznej i budynków wzniesionych przez Gminę i osoby prywatne. Ponadto ze względu na to, że część nakładów była czyniona ze środków unijnych i niektóre elementy infrastruktury są objęte tzw. okresem trwałości do 2019 r., ewentualne obecne (przed 2019 r.) zmiany własnościowe gruntu, a co za tym idzie nakładów z nim trwale związanych, prowadziłyby do obowiązku Gminy zwrotu przynajmniej części środków unijnych.

Z tych wszystkich względów, zdaniem Sądu, przywrócenie własności działek numer (...) natrafia na trudne do przezwyciężenia przeszkody.

Wobec powyższego, obowiązkiem Sądu stało się rozważenie możliwości przeniesienia na rzecz powódki odpowiednich nieruchomości zamiennych.

Mając na względzie wskazania zawarte w powołanym wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 26 maja 2011 r., Sąd zarządzeniem z dnia 5 stycznia 2017 r. wezwał pełnomocnika powódki, pełnomocnika pozwanej ANR i Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej do wskazania nieruchomości zamiennych, które mogłyby ewentualnie być przyznane powódce w zamian za przejęte grunty – pod rygorem uznania, że ANR i Skarb Państwa takimi nieruchomościami nie dysponują. Strony nie złożyły żadnych oświadczeń w tym zakresie.

Kwestią wskazania nieruchomości zamiennych zajął się Sąd Apelacyjny w Poznaniu w uzasadnieniu wyroku z dnia 16 lipca 2014 r. (I ACa 408/14, LEX nr 1506280) uznając, że niedopuszczalna, jako sprzeczna z celami postępowania regulacyjnego, jest wykładnia art. 63 u.s.p.k. zmierzająca do uznania, że o ile uprawniony nie wskaże, i to skutecznie, nieruchomości zamiennej, która mogłaby być mu przyznana na podstawie art. 63 ust. 1 pkt 2 u.s.p.k., to tym samym niedopuszczalne jest przeprowadzenie regulacji przez przyznanie odszkodowania, o jakim mowa w art. 63 ust. 1 pkt 3 u.s.p.k. Dalej Sąd Apelacyjny stwierdził, że „W rzeczywistości uprawniony nie jest w stanie ustalić i wskazać nieruchomości, które mogłyby spełniać dokładnie parametry wymagane dla nieruchomości zamiennej. W praktyce zatem wykonanie regulacji w ten sposób wymagać będzie zawsze odpowiedniej kooperacji wszystkich uczestników postępowania regulacyjnego. Jakkolwiek rzeczywiście wydaje się to być sprzeczne z istotą kontradiktoryjnego procesu cywilnego, to jest jednak prostą konsekwencją takiego a nie innego ukształtowania postępowania regulacyjnego, które w intencji ustawodawcy miało mieć, co do zasady, charakter konicyjny i kończyć się zawarciem ugody przed Komisją Majątkową.”.

Pozwana ANR ani pozwany Skarb Państwa nie wskazali nieruchomości, które mogłyby być rozważane w ramach postępowania regulacyjnego jako nieruchomości zamiennie. Powódka ze względów oczywistych może nie posiadać informacji o zasobie gruntów pozwanych Agencji Nieruchomości Rolnych i Skarbu Państwa. Zobowiązanie z kolei przez Sąd powódki do przedstawienia dowodów, że czynności w celu ustalenia potencjalnych nieruchomości zamiennych podjęła, było, jakkolwiek na nią nałożone, w istocie bezcelowe, zważywszy, że informacje, która powódka mogłaby uzyskać i tak pochodziłyby od Agencji Nieruchomości Rolnych i Skarbu Państwa.

Uznając zatem, że dokonanie regulacji przewidzianych w art. 63 ust. 1 pkt 1 i 2 u.s.p.k. nie jest możliwe, Sąd przeszedł do oceny trzeciego sposobu regulacji przewidzianego w art. 63 ust. 1 pkt 3 u.s.p.k. tj. przyznania odszkodowania ustalonego według przepisów o wywłaszczeniu nieruchomości. Po stronie powódki zaktualizowało się bowiem roszczenie odszkodowawcze przewidziane w art. 63 ust. 1 pkt 3 u.s.p.k., którego adresatem jest Skarb Państwa reprezentowany przez Wojewodę (...).

Na wstępie należy wyjaśnić kwestię przyznania odszkodowania ustalonego według przepisów o wywłaszczeniu nieruchomości.

W tym zakresie Sąd nie zgodził się z poglądem pozwanych, że ustalenie odszkodowania powinno nastąpić według zasad określonych w ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U.2015.1774 j.t. ze zm. dalej jako u.g.n.), w szczególności zgodnie z art. 130 u.g.n. W konsekwencji zarzuty pozwanego Skarbu Państwa przyjęcia w tezie dowodowej dla biegłego rzeczoznawcy majątkowego niewłaściwej daty oceny przeznaczenia nieruchomości na potrzeby opinii, Sąd uznał za nietrafne.

Pozwany Skarb Państwa stał na stanowisku, że przeznaczenie nieruchomości należy oceniać według daty faktycznego przejęcia nieruchomości przez Skarb Państwa, względnie daty przejścia na rzecz Skarbu Państwa własności przedmiotowej nieruchomości (a bezsporne jest, że nieruchomość miała wówczas charakter rolny), zarzucając jednocześnie niekonstytucyjność § 52 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 września 2004r. w sprawie wyceny nieruchomości i sporządzania operatu szacunkowego (D.U nr 207, poz.2109 ze zmianami). Zgodnie z powołanym zapisem rozporządzenia, przy określaniu wartości nieruchomości na potrzeby regulacji spraw majątkowych kościelnych osób prawnych i związków wyznaniowych dla ustalenia odszkodowania przyjmuje się stan nieruchomości z dnia utraty praw przez kościelną osobę prawną, a ceny i przeznaczenie nieruchomości – z dnia ustalania odszkodowania. Biegły dokonując wyceny w niniejszej sprawie uwzględnił - stosownie do zapisów powołanego rozporządzenia - aktualne przeznaczenie (zagospodarowanie) nieruchomości.

Sąd nie podziela poglądu strony pozwanej o niekonstytucyjności cytowanego przepisu rozporządzenia, w szczególności z uwagi na przekroczenie granic delegacji. Kwestię tę szeroko opisał Sąd Okręgowy w Poznaniu w uzasadnieniu wyroku z dnia 20 stycznia 2015 r. w sprawie XII C 1483/11 wyjaśniając, co następuje.

„Zdaniem pozwanego Skarbu Państwa kwestionowany przepis dotyczy problematyki odszkodowawczej, nie zaś rodzajów, metod i technik wyceny, czy też sposobu określenia wartości nieruchomości. Jak wynika z art. 159 u.g.n., ustawa zawiera upoważnienie dla Rady Ministrów do uregulowania w drodze rozporządzenia m.in. sposobów określenia wartości nieruchomości przy uwzględnieniu sposobu określenia wartości nieruchomości dla różnych celów. Z § 1 rozporządzenia wynika natomiast, że określa ono m.in. sposoby określenia wartości nieruchomości dla różnych celów. Zestawiając te przepisy nie sposób dopatrzeć się jakiegokolwiek przekroczenia delegacji ustawowej. Idąc dalej stwierdzić trzeba, że nie jest sprzeczne z u.g.n ani Konstytucją RP takie uregulowanie sposobu ustalania odszkodowania w tzw. postępowaniach regulacyjnych, że przy sporządzaniu operatu bierze się pod uwagę przeznaczenie nieruchomości z daty ustalania odszkodowania. Zważyć bowiem trzeba, że ustawodawca skonstruował w ustawie jedno roszczenie regulacyjne przysługujące kościelnej osobie prawnej, które może być zaspokojone na trzy nierównorzędne sposoby – podstawowym sposobem regulacji jest zaś przywrócenie własności nieruchomości. Gdyby zatem można było, m.in. w sprawie niniejszej, zastosować pierwszy sposób regulacji, to powódka otrzymałaby nieruchomości z aktualnym ich przeznaczeniem. Skoro tak, to odszkodowanie winno uwzględniać również aktualne przeznaczenie nieruchomości.

Gdyby nawet teoretycznie założyć, iż koncepcja pozwanego Skarbu Państwa co do niekonstytucyjności dyskutowanego rozporządzenia jest słuszna, to i tak uznać należałoby, że przy wycenie nieruchomości na potrzeby postępowań regulacyjnych należy uwzględnić przeznaczenie nieruchomości z daty ustalania odszkodowania.

Obecnie obowiązujące przepisy (w tym omawiane rozporządzenie w sprawie wyceny nieruchomości) nie określają szczegółowo momentu, z którego należy uwzględnić przeznaczenie nieruchomości (a także jej stan i ceny) dla wszystkich możliwych przypadków ustalania odszkodowań. Przykładowo w rozporządzeniu brak szczegółowych wytycznych dotyczących dat stanu nieruchomości, przeznaczenia i cen dla celu ustalenia odszkodowań za nieruchomości przejęte na rzecz Skarbu Państwa z naruszeniem prawa na cele reformy rolnej, których nie można zwrócić w naturze ze względu na nieodwracalne skutki prawne. Rzeczoznawcy majątkowi i Sądy są zatem zobligowani do określenia tych dat w tego rodzaju sprawach.

Stan prawny nieruchomości to ogół praw zarówno o charakterze rzeczowym jak i obligacyjnym przysługujących w stosunku do danej nieruchomości. Pod rządami ustawy o gospodarce nieruchomościami sprzed nowelizacji we wrześniu 2004 r. nie było wątpliwości co do daty ustalenia przeznaczenia przy szacowaniu nieruchomości. Przeznaczenie nieruchomości było elementem stanu. Jeśli w przepisie prawnym dotyczącym procedury wyceny nie była podana data stanu mogły być wątpliwości co do tej daty. Jeśli jednak była ona podana wprost, to odnosiła się także do przeznaczenia. Wyodrębnienie w ustawie o gospodarce nieruchomościami przeznaczenia nieruchomości z czynników analizowanych w ramach stanu nieruchomości było zabiegiem celowym, które dla konkretnego celu wyceny pozwala ustalać stan z innej daty, niż data na jaką dla tego celu ustalane jest przeznaczenie. Po nowelizacji uogn stan nieruchomości i przeznaczenie nieruchomości stały się odrębnymi czynnikami z których każdy ma znaczący wpływ na określenie wartości nieruchomości i każdy musi zostać uwzględniony (obok innych czynników). Jak wynika z art. 4 pkt 17 uogn przez stan nieruchomości należy rozumieć stan zagospodarowania, stan prawnym stan techniczno-użytkowy, a także stan otoczenia nieruchomości, w tym wielkość, charakter, stopień zurbanizowania miejscowości, w której nieruchomość jest położona. Stosownie natomiast do treści w art. 154 ust 1. uogn wyboru właściwego podejścia oraz metody i techniki szacowania nieruchomości dokonuje rzeczoznawca majątkowy, uwzględniając w szczególności cel wyceny, rodzaj i położenie nieruchomości, jej przeznaczenie w planie miejscowym, stopień wyposażenia w urządzenia infrastruktury technicznej, stan jej zagospodarowania oraz dostępne dane o cenach, dochodach i cechach nieruchomości podobnych. Aktualnie w niektórych sprawach, gdzie nie ma precyzyjnego określenia w przepisie dat stanu, przeznaczenia i poziomu cen występują wątpliwości. Brak możliwości zastosowania wprost przepisu prawa pociąga za sobą konieczność ustalenia sposobu postępowania na podstawie szczegółowej analizy celu wyceny, gdyż wartości nieruchomości, które określa, muszą być przydatne dla celu dla którego zostały określone. Takie uprawnienie przyznaje i taki obowiązek nakłada na rzeczoznawcę majątkowego przepis art. 154 ust. 1 uogn. Podkreślić należy, że zgodnie z cytowanym przepisem przeznaczenie nieruchomości jest odrębnym czynnikiem, który uwzględnia się przy określaniu wartości nieruchomości. Czynnikiem przeznaczenie nieruchomości nie jest uzależniony od tego, kto w czasie uchwalania planu miejscowego (lub studium gminnego) był właścicielem nieruchomości. Trudno bowiem sobie wyobrazić sytuację, że gdyby poprzedni właściciel nie utracił własności nieruchomości, to jej obecne przeznaczenie w planie miejscowym lub studium gminnym było by inne niż to aktualnie. Ustalenia planu miejscowego wynikają z potrzeb rozwojowych gminy i z konieczności zapewnienia ładu przestrzennego w gminie, a prawo własności uwzględnia się głównie w kontekście rekompensowania skutków dokonanych ustaleń. Mogą one powodować dla właścicieli nieruchomości skutki zarówno pozytywne (wzrost wartości nieruchomości) jak i negatywne (zmniejszenie się wartości nieruchomości).

Uwzględniając powyższe zastanowić się zatem należy, jak rzeczoznawca majątkowy określałby wartość nieruchomości w celu ustalenia odszkodowania na potrzeby regulacji spraw majątkowych kościelnych osób prawnych, gdyby nie obowiązywało rozporządzenie z 21 września 2004r. w sprawie wyceny nieruchomości i sporządzania operatu szacunkowego, w szczególności z jakiej daty należałoby przyjąć przeznaczenie nieruchomości na potrzeby takiej wyceny.

Kierując się celem wyceny odwołać należy się ponownie do argumentu użytego wcześniej, iż powódce służy jedno roszczenie, które może być realizowane na różne sposoby. Podkreślić przy tym trzeba, iż podstawowym sposobem regulacji jest przywrócenie własności nieruchomości. Gdyby istniała obecnie możliwość restytucji to powódka otrzymałaby nieruchomości z ich aktualnym przeznaczeniem. Dysponowałaby zatem prawem majątkowym, na wartość którego niewątpliwym wpływ miałyby aktualne przeznaczenie nieruchomości. Co bardzo istotne okoliczność ta nie rodziłaby po stronie powódki konieczności zwrotu jakichkolwiek nakładów. Z tego natomiast płynie wnioski, że także przyznawane odszkodowanie musi być adekwatne do rynkowej wartości nieruchomości zgodnej z jej aktualnym przeznaczeniem.

Nadto analogiczny argument można wywieść posługując się treścią przepisów art.63 ust. 1 pkt 2 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w RP (odszkodowanie ustala się według przepisów o wywłaszczaniu nieruchomości) w zw. z art.134 ust. 4 uogn.

Słuszny jest pogląd, że gdyby powodowa Parafia nie utraciła własności nieruchomości, ich przeznaczenie byłoby obecnie takie jak wynika z aktualnego planu (bez działań i nakładów z jej strony). A ponieważ rzeczywista szkoda jest równa kwocie jaką zainteresowana strona mogłaby obecnie uzyskać na rynku za nieruchomość, gdyby w latach ubiegłych nie odebrano jej własności tej nieruchomości albo gdyby obecnie zwrócono jej tę nieruchomość, uprawniony jest wniosek, że przy określaniu wartości nieruchomości dla celu ustalenia odszkodowania za nieruchomości kościelnych osób prawnym przejęte na rzecz Państwa przyjmować należy przeznaczenie nieruchomości z daty ustalania odszkodowania.”

Rozważania te Sąd w niniejszym składzie w całej rozciągłości podziela i w konsekwencji stoi na stanowisku, że wysokość odszkodowania na podstawie art. 63 ust. 1 pkt 3 u.s.p.k. ustala się według przeznaczenia (zagospodarowania) nieruchomości przejętej na dzień utraty praw przez powódkę i cen z chwili obecnej, czemu dał wyraz w postanowieniu o przeprowadzeniu dowodu z opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego z dnia 29 września 2015 r.

Mając wszystkie powyższe rozważania na względzie, Sąd punkcie 1. wyroku zasądził od pozwanego Skarbu Państwa – Wojewody (...) na rzecz powódki kwotę 2.333.360 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 24 maja 2017 r. do dnia zapłaty, oddalając powództwo w pozostałym zakresie.

Sąd nie podzielił przy tym stanowiska powódki, że dokonanie regulacji co do całego przedmiotu objętego pozwem, niezależnie od ostatecznego sposobu regulacji jest równoznaczne z uwzględnieniem powództwa w całości.

Istotnie regulacja dotyczyła całej nieruchomości, co do której zgłoszono roszczenie w pozwie. Niemniej jednak powódka wartość swego roszczenia oszacowała na kwotę 4.000.000 zł. Skoro ostatecznie wartość roszczenia, co do całej objętej pozwem nieruchomości, okazała się znacząco niższa, powództwo w pozostałej części należało oddalić, tak by nie pozbawiać powódki możliwości zaskarżenia wyroku co do wysokości zasądzonej kwoty. Ponadto powódka domagając się w pierwszej kolejności przyznania nieruchomości zamiennych w pkt 6 pozwu wniosła o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa na swoją rzecz 4.000.000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Orzeczenie oddalające powództwo w części obejmuje zatem również roszczenie o zapłatę odsetek za okres od dnia wniesienia pozwu do dnia 23 maja 2017 r.

O odsetkach ustawowych za opóźnienie od zasądzzonego roszczenia Sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 k.c., ustalając początek ich biegu na dzień następujący po wydaniu wyroku. Dopiero bowiem w toku niniejszego postępowania regulacyjnego został w sposób jednoznaczny ustalony sposób realizacji roszczenia powodowej Parafii, jak również ustalono podmiot odpowiedzialny za zapłatę odszkodowania. W konsekwencji, nie sposób uznać, aby pozwany pozostawał w zwłoce ze spełnieniem świadczenia przed wydaniem wyroku, tym bardziej, że powódka nigdy nie wezwała właściwej statio fisci Skarbu Państwa do dobrowolnego spełnienia świadczenia.

O kosztach procesu przeciwko Skarbowi Państwa orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c., obciążając nimi powódkę i Skarb Państwa stosownie do wyniku sprawy. Sąd bowiem nie podzielił poglądu powódki, że dokonanie regulacji co do całego przedmiotu objętego pozwem, niezależnie od ostatecznego sposobu regulacji powoduje, że powódka wygrywa sprawę w całości, co również powinno mieć przełożenie rozstrzygnięcie o kosztach procesu, ze względów przytoczonych wyżej w odniesieniu do rozstrzygnięcia z pkt 2 wyroku.

Powódka wygrała spór w 58 % (przy żądaniu zasądzenia kwoty 4.000.000 zł, uwzględniono żądanie do kwoty 2.333.360 zł), a zatem pozwany Skarb Państwa winien zwrócić jej w tej części koszty procesu, na które złożyły się: część opłaty od pozwu w kwocie 15.000 zł, zaliczki na poczet kosztów opinii biegłych w kwocie 6.000 zł (2.000 zł + 4.000 zł), wynagrodzenie pełnomocnika powódki w stawce minimalnej wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 7.217 zł, wynagrodzenie pełnomocnika w postępowaniu zażaleniowym przed Sądem Apelacyjnym w kwocie 3.600 zł, ustalone na podstawie § 2 ust. 1 i 2 w zw. z § 6 pkt 7 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu – t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 490), – łącznie 31.817 zł. 58 % tych kosztów to kwota 18.453,86 zł, którą Sąd zasądził od pozwanego

Skarbu Państwa – Wojewody (...) na rzecz powódki w pkt 3 a wyroku. Z kolei na koszty poniesione przez Skarb Państwa złożyły się koszty zastępstwa przez Prokuratorię Generalną w kwocie 7.200 zł (art. 32 ust. 3 ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej w zw. z § 6 pkt 7 cytowanego rozporządzenia), z czego 42 % tych kosztów to kwota 3.024 zł, którą Sąd zasądził od powódki na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej w pkt 3 b wyroku.

Ponadto stosownie do wyniku procesu Sąd na podstawie art. 113 ust. 1 i 2 u.k.s.c., nakazał ściągnąć:

a) od powódki:

- w pkt 3 c wyroku, z zasądzonych roszczenia kwotę 27.000 zł tytułem części opłaty od pozwu, od której powódka była zwolniona (cała opłata wynosiła 100.000 zł, winna ponieść 42 % z opłaty tj. 42.000 zł jako 42% z 100.000, powódka na wstępie postępowania uiściła 15.000 zł),

- w pkt 3 d wyroku, z zasądzonych roszczenia kwotę 12.059,17 zł tytułem 42 % wydatków związanych z opiniami biegłych

b) od pozwanego Skarbu Państwa – Wojewody (...) w pkt 3 e wyroku, kwotę 16.653,14 zł tytułem 58 % wydatków związanych z opiniami biegłych.

Łącznie wydatki związane z opiniami biegłych wyniosły 28.712,31 zł (wynagrodzenie biegłego B. S. 12.940,62 zł, wynagrodzenie biegłego J. M. 20.788,57 zł + 550,57 zł + 432,55 zł), przy czym do kwoty 6.000 zł zostały one pokryte z zaliczek.

O kosztach procesu przeciwko Agencji Nieruchomości Rolnych oraz Gminie K. Sąd orzekł na podstawie art. 102 k.p.c., zgodnie z którym w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegranej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Zdaniem Sądu w niniejszej sprawie zachodzi taki szczególnie uzasadniony wypadek. Sąd Apelacyjny w Poznaniu w uzasadnieniu wyroku z dnia 6 czerwca 2017 r. w sprawie I ACa 1542/106, w którym zmienił orzeczenie sądu I instancji i odstąpił od obciążania powódki kosztami procesu, poniesionymi przez pozwanych przed sądem I instancji wyraził pogląd, że „W okolicznościach sprawy strona powodowa została w pewnym sensie zmuszona do wdania się w spór sądowy z uwagi, z jednej strony, na zmianę przepisów prawa, a z drugiej z powodu przewlekłości prac Komisji Majątkowej w rozpoznaniu jej wniosku. Koszty te nie powstałyby zatem, gdyby państwo od początku w sposób przejrzysty uregulowało możliwość skutecznej restytucji przez osoby kościelne ich praw do nieruchomości, a wyznaczony do załatwienia tych spraw organ działał z wymaganą sprawnością.”. Argumentacja ta, zdaniem Sądu orzekającego w niniejszej sprawie, ma znaczenie z punktu widzenia udziału w postępowaniu w charakterze pozwanych Agencji Nieruchomości Rolnych i Gminy K.. Prawidłowe bowiem działanie Komisji Majątkowej, za którą ostatecznie odpowiedzialny jest Skarb Państwa, nie pociągałoby konieczności pozwania w niniejszej sprawie Agencji Nieruchomości Rolnych i Gminy K.. Przy tym udział tych podmiotów w niniejszym procesie nie był od początku bezzasadny. Dopiero bowiem przeprowadzenie postępowania dowodowego w całości dało podstawy do ustalenia braku odpowiedzialności tych pozwanych z tytułu roszczenia regulacyjnego realizowanego na podstawie art. 63 ust. 1 pkt 1 i 2 u.s.p.k.

Mając powyższe na względzie Sąd za usprawiedliwione okolicznościami sprawy uznał rozliczenie kosztów procesu na podstawie art. 100 k.p.c. między powódką i Skarbem Państwa niejako odpowiadającym za działalność Komisji Majątkowej, a co do pozostałych pozwanych zastosowanie wobec powódki zasady z art. 102 k.p.c.

/-/ SSO Magdalena Ławrynowicz